

L'alumnat i els usos d'Internet a l'escola i a casa

6.1. Caracterització general dels alumnes en les diferents etapes educatives	313
6.2. Ús d'Internet	320
6.3. Expertesa i formació dels alumnes en l'ús d'Internet	364
6.4. Percepció sobre Internet i el seu ús en educació	372

6.1. Caracterització general dels alumnes en les diferents etapes educatives

Abans d'entrar en l'anàlisi dels usos d'Internet per part dels alumnes de la mostra, aportem algunes dades que ens ajuden a caracteritzar aquest col·lectiu, en relació amb altres aspectes rellevants per a l'estudi: la procedència dels alumnes, els usos lingüístics i el rendiment acadèmic, tres factors que al llarg de l'anàlisi ens interessa relacionar amb la freqüència i el tipus d'ús d'Internet a l'escola i a casa. Per la grandària de la mostra d'alumnes amb la qual hem treballat les dades obtingudes en relació amb tres factors esmentats, segueixen tendències molt similars a les que s'han aportat des d'altres estudis sobre la població escolar catalana. Tanmateix, els alumnes del nostre estudi pertanyen a unes franges d'edat concretes i no són representatius de totes les franges d'edat que integren l'educació escolar no universitària. Per aquest motiu, aquestes dades ens interessin en la mesura que contextualitzen i ens permeten explicar algunes relacions amb els diversos usos d'Internet. En cap cas volem atribuir a aquestes dades un valor independent de la finalitat amb què han estat recollides ni afegir a l'estudi objectius que es poden trobar molt més aprofundits en altres treballs de recerca específics.

6.1.1. Procedència dels alumnes

Si ens fixem en la seva procedència, es pot veure amb claredat com la majoria dels alumnes de la mostra són nascuts a Catalunya (90,4%). També es pot constatar la diferència estadísticament significativa, quant al grau de concentració, entre els centres públics i els centres privats, dels alumnes nascuts a la resta de l'Estat (3,7%) i a l'estranger (5,8%). Així, quan fem atenció a la titularitat dels centres, els nascuts a l'estranger, que estan escolaritzats en centres públics dobla (7,6%) en percentatge els que ho estan en els centres privats (3,7%). Aquesta mateixa diferència també es posa de manifest en relació amb els nascuts a la resta de l'Estat: 4,6% en els centres públics i 2,7% en els privats.

Taula 1. Procedència dels alumnes segons la titularitat dels centres

	Total	Públic	Privat
A Catalunya	90,4	87,8	93,5
A la resta de l'Estat	3,7	4,6	2,7
A l'estranger	5,8	7,6	3,7
NS/NC	0,1	0,1	0,1

D'entre els alumnes nascuts fora de Catalunya, la major part (56,2%) es concentren a l'educació primària, on també es troben majoritàriament (68,1%) els que fa menys de cinc anys

que són a Catalunya. De tota manera cal tenir present que ni el batxillerat ni els cicles formatius formen part de l'educació obligatòria, de manera que la composició dels col·lectius d'alumnes en aquestes etapes ja no inclouen el total de la població.

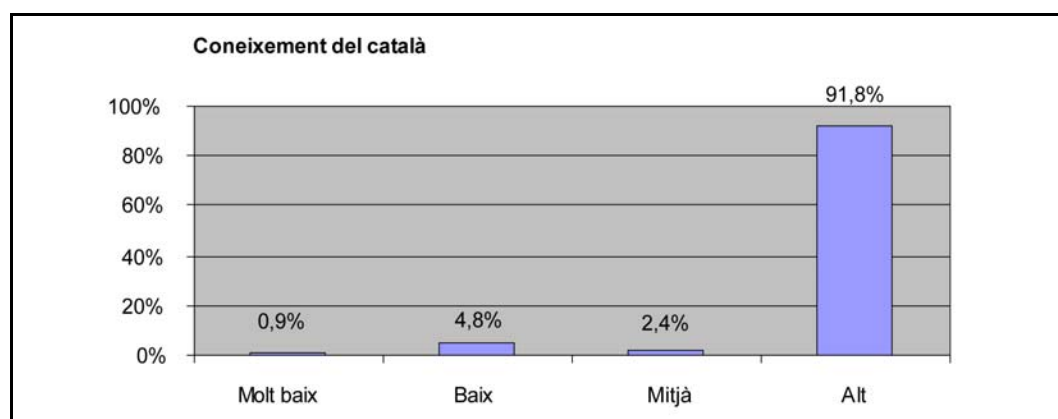
D'altra banda, els alumnes nascuts fora de Catalunya es troben representats tant als centres de Barcelona i la seva àrea metropolitana, com en els centres de l'àmbit rural. De fet, en aquest àmbit, entre els nascuts fora de Catalunya, el percentatge dels que fa menys de cinc anys que han arribat a Catalunya (72,3%) és fins i tot superior al que podem trobar en els centres de Barcelona i àrea metropolitana (60,6%).

En conseqüència, també és en els centres docents de l'àmbit rural, juntament amb els de les ciutats petites de fora de l'àrea metropolitana, on hem trobat el percentatge més elevat (2,7%) d'ús de la llengua àrab en l'àmbit familiar, pràcticament el doble del que podem trobar en els alumnes dels centres docents de Barcelona i la seva àrea metropolitana (1,4%).

6.1.2. Coneixement i usos lingüístics

Pel que fa a la qüestió del nivell de coneixement del català, destaca com el 91,8% dels alumnes de la mostra declara tenir un nivell alt, és a dir, que l'entén, el parla i l'escriu. En contrast, menys d'un 1% manifesta que es troba en el nivell dels que no l'entenen.

Figura 1. Nivell de coneixement del català

Quan mirem aquestes dades segmentades per etapes, en primer lloc s'ha de remarcar la diferència que trobem a la secundària no obligatòria entre els alumnes que cursen batxillerat i els que segueixen cicles formatius, ja que, en el primer cas, hi ha un 2,4% de subjectes amb nivell baix de coneixement del català, mentre que, en els cicles formatius, el percentatge puja fins al 9% (aquesta diferència és estadísticament significativa). Òbviament, la diferència a què al·ludim també s'observa quan el nivell és alt (96,2% i 88,7%

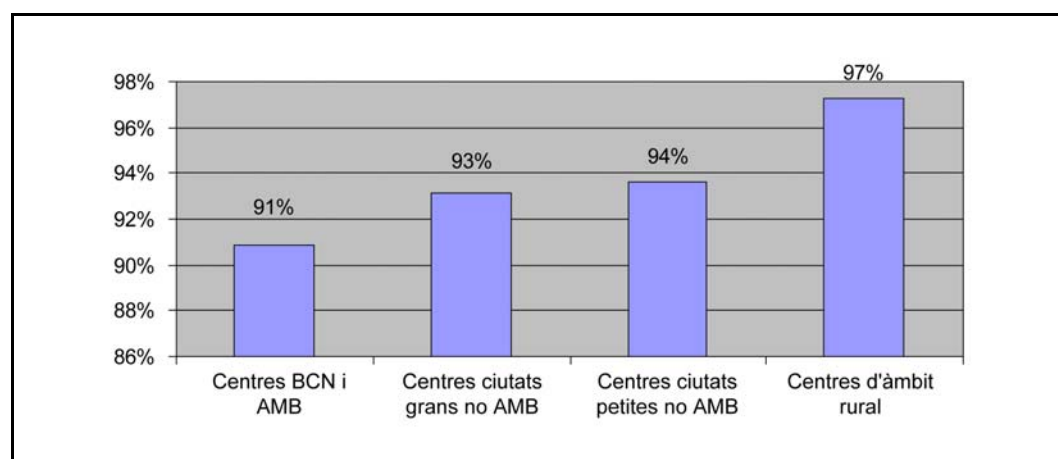
respectivament), per la qual cosa, sembla que ambdós col·lectius mostren diferències reals en el coneixement de l'idioma. Això pot ser indicatiu que, encara avui, la procedència sociocultural de l'alumnat de formació professional està esbiaixada respecte de la de la població escolar en general.

Taula 2. Coneixement del català per etapes

	Total	Primària	ESO	Batx.	CF
Molt baix (no l'entén)	0,9	1,1	1,3	0,2	0,2
Baix (l'entén però no el parla ni l'escriu)	4,8	4,1	6,1	2,4	9,0
Mitjà (l'entén i el parla però no l'escriu)	2,4	3,2	2,1	1,2	1,7
Alt (l'escriu)	91,8	91,5	90,3	96,2	88,7
NS/NC	0,1	0,1	0,2	0	0,4

D'altra banda, les diferències en el coneixement de la llengua també sembla que es poden relacionar amb l'*emplaçament de l'escola*. Entre aquestes dues variables, es posa de manifest la relació inversa, ja coneguda, que determina l'augment progressiu en el nivell de coneixement del català en el desplaçament des dels centres docents de Barcelona i àrea metropolitana (90,9%), passant pels de les ciutats grans (93,1%) i petites (93,6%) que no pertanyen a l'àrea metropolitana, fins als de l'àmbit rural (97,3%). Els resultats semblen indicar aquesta mateixa progressió quan fem atenció al nivell més baix: agrupant els dos nivells inferiors, en els centres de Barcelona i la seva àrea metropolitana podríem trobar el 6,6% dels seus alumnes entre els que diuen que no entenen el català o bé l'entenen, però no el parlen ni l'escriuen. En els centres de l'àmbit rural, solament es trobarien en aquesta situació l'1,3% dels alumnes.

Figura 2. Coneixement del català amb nivell alt segons l'emplaçament dels centres

Quan fem atenció a la *llengua parlada en l'àmbit familiar*, la primera qüestió que es posa de manifest en els alumnes de la mostra és l'ús majoritari del castellà (65,8%) per davant del català (52,8%). Novament, en fer la segmentació per etapes, podem observar com l'ús del castellà, en l'àmbit familiar, augmenta en el cas dels alumnes dels cicles formatius (72,7%). De fet, és en aquesta etapa on els alumnes utilitzen menys el català (42,8%) a la llar. Aquesta diferència, estadísticament significativa, no es produeix en el batxillerat, on pràcticament no hi ha diferències en la utilització d'ambdues llengües.

Taula 3. Llengua parlada habitualment en l'àmbit familiar, segons les etapes

	Total	Primària	ESO	Batx.	CF
Castellà	65,8	67,5	66,0	58,5	72,7
Català	52,8	53,9	50,9	57,2	42,8
Altres	3,5	4,8	2,8	1,8	2,8
Àrab	1,7	2,5	1,5	0,4	0,9

Les diferències quant al coneixement del català que detectàvem anteriorment en relació amb l'emplaçament dels centres, s'observen també quan fem atenció a l'ús del català que fan els alumnes en l'àmbit familiar. En aquest cas, tal com s'observa en la figura següent, es produeix la mateixa relació inversa (a Barcelona i àrea metropolitana el 44,9% utilitza el català a casa; a les ciutats grans de fora de l'àrea metropolitana, el 61,2%; a les ciutats petites de fora de l'àrea metropolitana el 71%, i a l'àmbit rural el 79%). Si fem atenció a l'ús del castellà en l'àmbit familiar, lògicament, la progressió és la contrària (a Barcelona i àrea metropolitana, l'utilitzen el 75,7% dels alumnes; a les ciutats grans de fora de l'àrea metropolitana, el 55,4%; a les ciutats petites de fora de l'àrea metropolitana, el 42,8%, i a l'àmbit rural, el 31,3%. En ambdós casos, les diferències són estadísticament significatives.

Taula 4. Llengua parlada pels alumnes en l'àmbit familiar, segons l'emplaçament dels centres

	Total	BCN i AMB	Ciutats grans no AMB	Ciutats petites no AMB	D'àmbit rural
Castellà	65,8	75,7	55,4	42,8	31,3
Català	52,8	44,9	61,2	71,0	79,0
Altres	3,5	3,5	3,8	3,4	2,7
Àrab	1,7	1,4	1,1	2,7	2,7

Un patró similar es produeix en relació amb la *llengua parlada amb els amics*: el castellà també és la llengua més utilitzada per a aquesta finalitat (74,5%). El català se situa per sota

(57,9%). D'altra banda, quan fem atenció a la distribució per etapes, comprovem novament com és en el batxillerat on es produeix un major ús del català (63,7%) per al diàleg entre amics i, en contrast, en els cicles formatius és on, en aquest mateix aspecte, es dona la presència més elevada de castellà (84'3%), que gairebé dobla l'ús del català (45,6%) com a llengua d'intercanvi. La repetició del patró d'ús, pel que fa als àmbits geogràfics on es troben els centres docents, es produeix novament en el pas des dels centres de Barcelona i la seva àrea metropolitana als de l'àmbit rural, tal com s'observa en el gràfic següent:

Taula 5. Llengua parlada habitualment amb els amics, segons l'etapa, la titularitat i l'emplaçament dels centres

	Total	Prim.	ESO	Batx.	Públic	Privat	BCN i AMB	Ciutats grans no AMB	Ciutats petites no AMB	D'àmbit rural
Castellà	74,5	73,3	77	69,4	73,6	75,6	85,6	65,8	47,7	36,2
Català	57,9	59,0	56,0	63,7	56,8	59,4	46,8	71,9	83,3	92,4
Altres	1,8	2,1	1,5	2,0	1,9	1,6	1,6	1,8	2,1	3,1
Àrab	0,9	0,8	1,3	0,4	1,0	0,7	0,6	1,1	1,5	1,8

6.1.3. Rendiment acadèmic

En darrer terme, volem aturar-nos en la identificació d'alguns aspectes significatius del rendiment acadèmic dels estudiants.

En termes generals, el primer que cal destacar és el percentatge d'alumnes que manifesten haver repetit curs alguna vegada, que se situa en un 20,2% del total de la mostra. Lògicament, aquest índex es distribueix en les diferents etapes, des de l'educació primària fins als cicles formatius, de manera no uniforme i progressivament creixent, tal com es representa en el gràfic següent:

Taula 6. Percentatge d'alumnes que han repetit algun curs per etapes

	Total	Primària	ESO	Batx.	CF
Sí	20,2	8,2	20,4	33,4	52,6
No	79,5	91,3	79,4	66,4	47,0

El percentatge d'alumnes que, en el darrer curs d'educació primària, diu haver repetit algun curs (8,2%) s'ajusta força amb l'indicador "taxa d'idoneïtat" que va proporcionar el Ministeri d'Educació (2002)²²³ per al curs 1999-2000. En el cas de Catalunya, aquesta taxa, referida

a la proporció d'alumnes que es troben matriculats en el curs teòric que els correspondria per edat, és del 92% als 12 anys. En el nostre estudi, el percentatge dels que diuen que no han repetit cap curs en el transcurs de l'educació primària s'apropa a aquesta xifra (91,3%).

L'índex de repetició augmenta sensiblement a l'ESO: d'un 8,2% d'alumnes que diuen haver repetit algun curs al final de la primària, es passa al 20,4%, en el darrer nivell de la secundària obligatòria. L'increment continua en el batxillerat i arriba al valor màxim en els cicles formatius, amb un 52,6% d'alumnes que han repetit algun curs i un 71% que ha suspès alguna assignatura els darrers dos anys. Cal tenir en compte, però, que batxillerat i cicles formatius no formen part de l'ensenyament obligatori i que l'organització del currículum, de l'avaluació i dels mecanismes de promoció o repetició de curs són diferents de les etapes anteriors, de manera que les comparacions s'han de fer amb molta cautela.

En la comparació entre centres públics i privats podem veure que el percentatge d'alumnes que han repetit algun curs, alguna vegada a la seva vida, és significativament superior en els públics (17,4% als privats i 22,4% als públics). Així mateix, si fem atenció als alumnes que hem considerat que avancen amb força dificultats, és a dir, als que a banda d'haver repetit curs alguna vegada, els ha quedat alguna assignatura/àrea/crèdit suspès en els dos darrers anys, la diferència es repeteix en el mateix sentit, de manera que en els centres públics trobem un 19% d'aquests alumnes i, en canvi, en els privats aquest percentatge és del 14,5%.

En darrer terme, també cal fer esment de la diferència significativa entre sexes en el rendiment acadèmic. Les noies repeteixen un 3,2 % menys que els nois i, així mateix, els nois manifesten haver suspès alguna assignatura o àrea, en els dos darrers anys, en un percentatge un 7,9% més elevat que en el cas de les noies.

Taula 7. Alumnes que en alguna ocasió han repetit algun curs: distribució per sexes

	Total	Noi	Noia
Sí	20,2	21,8	18,6
No	79,5	77,8	81,2

223. Ministeri d'Educació, Cultura i Esport. *Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores*. Edición 2002, 2002.

Taxa d'idoneïtat: Catalunya final curs 1999-2000 (12 anys): 92,0.

Taxa d'idoneïtat: Total Espanya final curs 1999-2000 (13 anys): 87,4.

Taula 8. Alumnes amb alguna àrea/crèdit/assignatura pendent als dos darrers anys

	Total	Noi	Noia
Sí	53,0	57	49,1
No	45,9	41,9	49,8

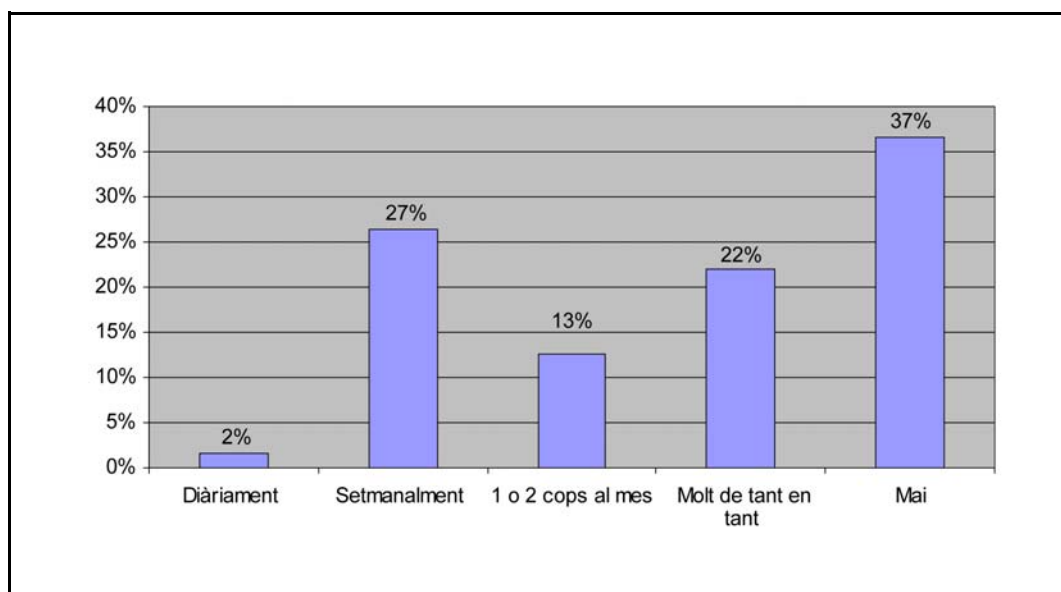
6.2. Ús d'Internet

6.2.1. En el centre

a) Ús d'Internet a la classe: freqüència i finalitat

Fent atenció, en primer terme, a la freqüència d'ús d'Internet, en una primera visió general, són el 40,9% dels alumnes els que diuen que, com a mínim una o dues vegades al mes es connecten a Internet, quan són a classe amb el professor. Tot i que sabem que, des de l'any 1999, la majoria dels centres disposen de connexió a Internet, la totalitat de les escoles públiques, segons les "Estadístiques de la Societat de la Informació a Catalunya"²²⁴, i que recentment la banda ampla també s'ha generalitzat en els centres públics, sembla que encara són majoria (58,6%), els alumnes que no s'hi connecten mai o, com a màxim, molt de tant en tant, és a dir, menys d'una o dues vegades al mes. El percentatge dels qui diuen fer-ne un ús més intensiu, diari o setmanal, és del 28,2%.

Figura 3. Freqüència de connexió a Internet en hores de classe

No sembla que la *titularitat del centre* sigui un factor decisiu, en aquest aspecte. Les diferències entre centres públics i privats són poc importants, tot i que el percentatge dels que diuen no connectar-se mai a hores de classe és superior en les escoles privades (39,3%).

224. "Estadístiques de la Societat de la Informació a Catalunya" <http://www.gencat.es/dursi>

Taula 9. Freqüència de connexió a Internet en hores de classe segons la titularitat del centre

	Total	Públic	Privat
Diàriament	1,7	1,5	1,9
Setmanalment	26,5	26	27,2
1 o 2 cops al mes	12,7	14,9	10,2
Molt de tant en tant	22,0	22,9	20,8
Mai	36,6	34,4	39,3

L'*emplaçament del centre* tampoc sembla que tingui una incidència clara en aquesta qüestió. Cal fer notar, però, que els centres de l'àmbit rural, des del punt de vista dels alumnes, són més actius en l'ús d'Internet a classe que no pas els centres de les ciutats: l'índex dels centres de l'àmbit rural que es connecten diàriament o setmanalment a Internet (32,6%) és el més elevat i, d'altra banda, també és en aquests centres on és significativament més reduït el percentatge dels que no s'hi connecten mai (28,6%).

Taula 10. Freqüència de connexió a Internet en hores de classe, segons l'emplaçament del centre

	Total	BCN i AMB	Ciutats grans no AMB	Ciutats petites no AMB	D'àmbit rural
Diàriament	1,7	1,9	1,3	1,1	2,7
Setmanalment	26,5	26,5	30,7	24,1	29,9
1 o 2 cops al mes	12,7	12,3	14,4	13,4	13,8
Molt de tant en tant	22,0	22,1	18,4	22,5	25,0
Mai	36,6	36,6	35,3	38,5	28,6

Fent atenció a la diferència entre etapes, sembla que, tal i com mostra la taula següent, és, en primer terme, a l'educació primària i, a continuació, però ja a una distància prou significativa, a l'ESO on es registren les freqüències de connexió més elevades.

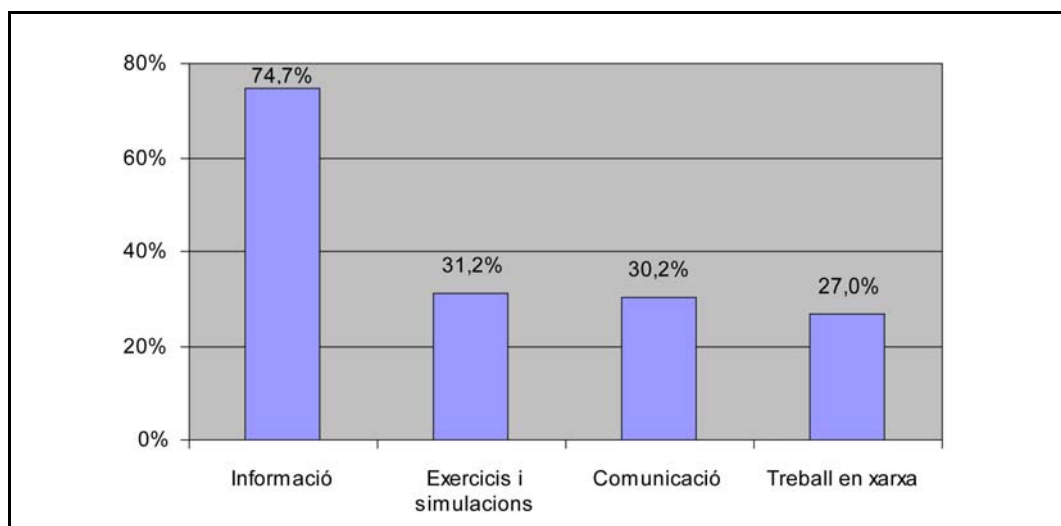
Taula 11. Freqüència de connexió a Internet en hores de classe, per etapes

	Total	Primària	ESO	Batx.	CF
Diàriament	1,7	1,6	1,9	0,7	4,1
Setmanalment	26,5	36,7	23,0	11,6	18,5
1 o 2 cops al mes	12,7	18,4	1,0	4,3	11,8
Molt de tant en tant	22,0	14,5	26,7	30,4	26,2
Mai	36,6	28,5	38,0	52,2	38,9

En el batxillerat, en canvi, en aquest aspecte, hem trobat els nivells significativament més baixos, per sota dels que hem identificat en els cicles formatius: més de la meitat dels alumnes de batxillerat (52,2%) diuen no connectar-se mai a hores de classe i un 30,4% diuen que utilitzen Internet molt de tant en tant. Solament un 11,6% es connecten setmanalment a la xarxa i no arriben a l'1% els que hi accedeixen diàriament.

Pel que fa a la *finalitat de la connexió a classe*, en termes generals, els alumnes que fan servir Internet manifesten que utilitzen la xarxa principalment (74,4%) per cercar informació i, sobre aquesta qüestió, tampoc s'observen diferències significatives segons la titularitat pública o privada del centre, si bé el percentatge en les públiques (77%) és superior al de les privades (71,6%). Internet també s'utilitza per a d'altres objectius, però amb una freqüència molt inferior: per a la realització d'exercicis i simulacions (31,2%), per a la comunicació (30,2%) i, en darrer terme, per al treball en xarxa (27%).

Figura 4. Finalitats de l'ús d'Internet a classe

Si ens fixem en l'emplaçament dels centres docents, les diferències són poc importants, però, les escoles de l'àmbit rural, tot i tenir també la cerca d'informació com a activitat més freqüent (78'1%), es distingirien de la resta de centres de Catalunya per un ús significativament més elevat d'Internet en la comunicació i el treball en xarxa.

Les diferències que observàvem entre etapes pel que fa a la freqüència, també es reflecteixen en la finalitat de l'ús d'Internet. Així, podem veure com és en l'educació primària on es porta a terme amb major freqüència la connexió per a la comunicació (33,2%) i el treball en xarxa (32,5%). En aquest aspecte, la diferència d'aquesta etapa amb les altres és significativa. Entremig es trobaria l'ESO amb un 31,7 % i un 25,1% respectivament, i en darrer terme el batxillerat on l'ús majoritari és clarament el de la

cerca d'informació (83,2%), mentre que l'ús per a la comunicació (16,2%) i per al treball en xarxa (15,7%) és el més baix de totes les etapes.

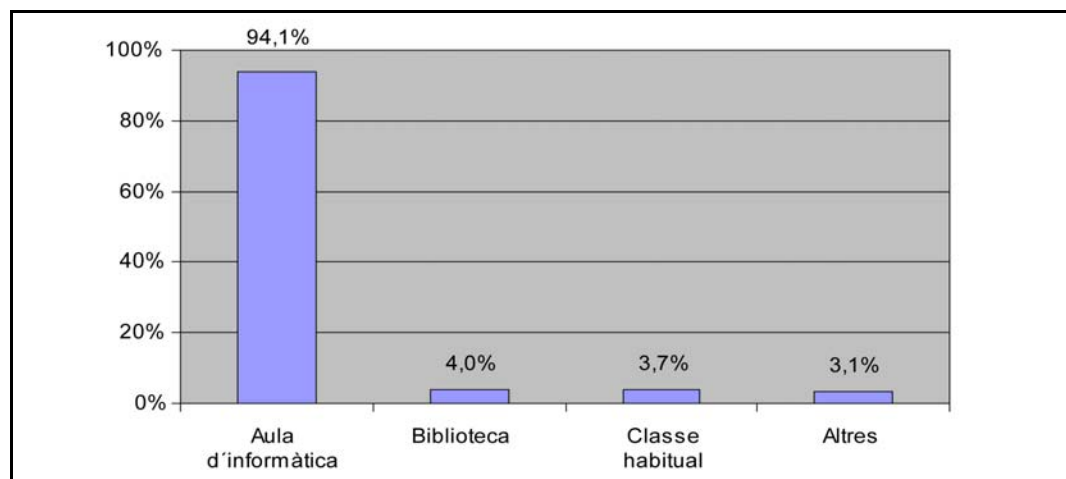
Taula 12. Finalitat de l'ús d'Internet a l'aula per etapes

	Total	Primària	ESO	Batx.	CF
Informació	74,7	72,8	72,8	83,2	77,7
Exercicis i simulacions	31,2	32,6	30,9	34,0	17,7
Comunicació	30,2	33,2	31,7	16,2	31,1
Treball en xarxa	27,0	32,5	25,1	15,7	20,1

Així doncs, d'acord amb la percepció dels alumnes, podríem afirmar que, tot i que les diferents etapes comparteixen aspectes fonamentals en l'ús d'Internet a classe, es poden distingir tendències entre etapes que es manifesten principalment en el contrast entre l'educació obligatòria i el batxillerat, i, sobretot, entre aquesta etapa i l'educació primària.

D'altra banda, cal dir que els alumnes, quan es connecten a Internet a hores de classe, ho fan, gairebé sempre (94,1%) des de l'aula d'informàtica. L'accés a la xarxa des d'altres espais, com ara la biblioteca es produeix, comparativament, en molt poques ocasions (4%), però encara és menys freqüent la connexió des de la pròpia aula (3,7%).

Figura 5. Espais de connexió a Internet en hores de classe

L'apreciació dels alumnes posa de manifest que Internet, en els centres, es troba poc integrada a l'activitat quotidiana que es fa a les aules. El seu ús encara es vincula estretament a la classe d'informàtica²²⁵ i, en conseqüència, esdevé, principalment, una eina objecte

d'aprenentatge, més que no pas una eina per a l'aprenentatge i per al desenvolupament de coneixements en les altres àrees del currículum.

b) Internet a la classe d'Informàtica

Cal fer notar, en primer terme, que l'organització del que anomenem classes d'Informàtica a les escoles de Catalunya és diferent segons les etapes. A primària, l'estudi de la Informàtica acostuma a fer-se aprofitant hores de desdoblament o de flexibilització de grups, o bé destinant-hi alguna hora concreta al llarg de la setmana o quinzena, a la qual habitualment assisteixen tots els alumnes. A secundària obligatòria, s'ofereixen com a crèdit variable optatiu o bé com part dels continguts propis de l'àrea de tecnologia. En aquest cas, tot i que la major part dels alumnes fan informàtica, no es pot assegurar que la fan tots els alumnes de l'etapa. Al batxillerat, existeix una matèria optativa que el centre pot oferir al conjunt de l'alumnat, sigui quina sigui la modalitat de batxillerat que s'imparteixi, però depèn de l'alumne la decisió de fer-la o no. A la pràctica, les restriccions que imposa el currículum fan que molts alumnes no facin l'optativa d'informàtica. Per últim, molts cicles formatius no tenen cap relació amb la informàtica com a matèria i, per tant, només cursaran algun crèdit relacionat amb informàtica els alumnes de determinades especialitats.

Atenent el conjunt de circumstàncies en les quals es fa informàtica a les diverses etapes educatives, veiem que, tot i que la majoria dels alumnes (63,7%) posen de manifest que fan informàtica com a activitat curricular,²²⁵ encara ens queda un 33,8% que diu que, en el curs en què es troba, no fa Informàtica ni en hores de classe, ni com a activitat extraescolar. Aquest percentatge és significativament diferent en els centres públics (37,7%) que en els centres privats (29%), i és en aquests últims on, segons els alumnes, la informàtica té una major presència.

En la mateixa línia cal fer notar com, entre els que no fan Informàtica, destaquen significativament els alumnes de batxillerat (81,1%) i, en segon terme, tot i que en un grau molt menor, els alumnes dels cicles formatius (41%). A l'ESO el 38,3% diu que no fa informàtica ni com a assignatura obligatòria ni com a crèdit variable.

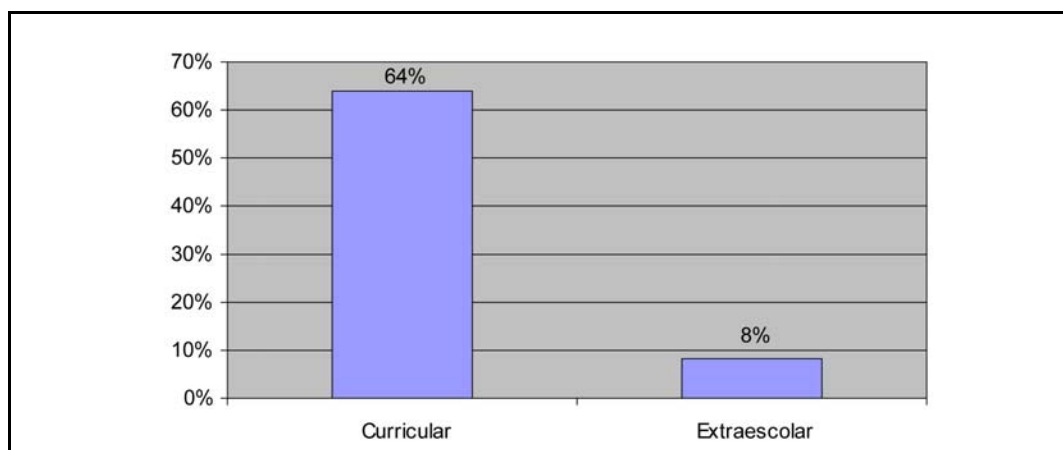
Fent atenció específica a la presència d'Internet a la classe d'informàtica, més de la meitat dels alumnes que fan informàtica (67,4%) diuen que aprenen a fer-ne ús o que la utilitzen en aques-

225. Ens referim a classe d'informàtica, de forma genèrica, per a designar les activitats que l'alumnat fa amb els ordinadors a l'aula d'informàtica, durant les hores lectives. La informàtica, però, a l'educació obligatòria no és cap àrea de coneixement que estigui establerta en els currículums oficials, ni, en conseqüència, cap assignatura.

226. Entenem per activitat curricular aquella que està programada per ser duta a terme dins de l'horari lectiu i de forma ordinària, per diferenciació de les activitats puntuals extraordinàries o de les activitats extraescolars.

tes classes. Però quan ens fixem en el conjunt d'alumnes, un 18,3% diuen que fan informàtica quan són al centre, però que en aquestes classes no utilitzen Internet. No arriben a la meitat (42,9%) els que diuen que aprenen a utilitzar la xarxa en el marc de l'activitat curricular. A aquests, solament hi podem afegir el percentatge (1,6%), que gairebé es podria considerar residual, dels que aprenen informàtica i també a utilitzar Internet únicament com a activitat extraescolar.

Figura 6. Presència de la informàtica i d'Internet com a activitat curricular o extraescolar

De fet, aquesta apreciació dels alumnes sobre la presència limitada d'Internet en l'activitat curricular, es veurà confirmada més endavant quan ens detindrem en l'anàlisi de l'origen de la formació de què disposen en habilitats d'ús de la xarxa.

c) Ús de portals educatius específics

També hem procurat veure quin ús fan els alumnes d'alguns portals educatius que, per diferents motius, ens han semblat especialment importants: Edu365.com i Educalia.org. Edu365.com es va presentar al març de 2001 com el portal que el Departament d'Ensenyament posa a disposició de tot l'alumnat de Catalunya i les seves famílies, a través de la Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya (XTEC). Aquest portal proporciona eines d'ofimàtica, de comunicació, continguts curriculars, materials per a l'estudi i l'aprenentatge, per a l'orientació acadèmica i professional i per al suport a comunitats web. També inclou un servei de consultes interactives per als estudiants.

Segons les dades que proporcionen les "Estadístiques de la societat de la informació 2003",²²⁷ a principis de 2003, el portal Edu365 comptava amb 80.000 alumnes i pares i mares registrats com a usuaris. Aquesta xifra pràcticament duplica la d'un any abans ja que al gener de 2002 hi

havia 43.329 persones registrades. Així, doncs, per la importància creixent que ha adquirit aquest portal, hem volgut fer atenció a l'ús que en fan els alumnes. El primer que es posa de manifest és que el percentatge dels que hi han accedit alguna vegada arriba gairebé a la meitat de l'alumnat (44,8%), essent més elevat el percentatge d'alumnes usuaris en els centres públics (49%) que en els privats (39,6%). En els centres de l'àmbit rural també trobem un percentatge més elevat d'usuaris, amb una diferència significativa per comparació amb la resta d'ubicacions dels centres. De fet aquest és l'únic àmbit en què més de la meitat dels alumnes (53'6%) diuen haver utilitzat alguna vegada aquest portal.

Taula 13. Alumnes usuaris de l'Edu365.com segons l'emplaçament dels centres

	Total	BCN i AMB	Ciutats grans no AMB	Ciutats petites no AMB	D'àmbit rural
Mai	55,2	56,3	54,2	53,3	46,4
Sí	44,8	43,6	45,8	46,7	53,6

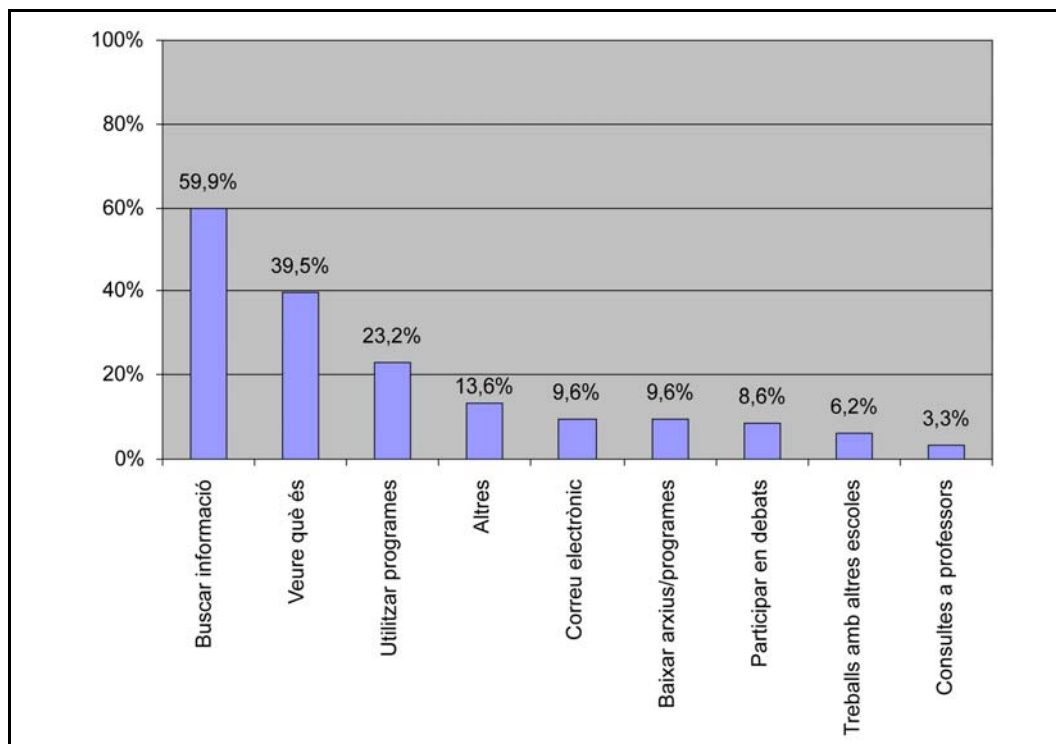
Fent atenció a les diferents etapes, sembla que és a l'educació primària (53,8%) i al batxillerat, tot i que en menor mesura (43,7%), on se'n fa un major ús. A l'ESO el percentatge d'usuaris és significativament menor i el nivell mínim es troba en els cicles formatius (22,1%) que, probablement, no troben massa recursos en aquest portal.

Taula 14. Alumnes usuaris de l'Edu365.com per etapes

	Total	Primària	ESO	Batx.	CF
Mai	55,2	46,1	61,9	56,3	77,9
Sí	44,8	53,8	38,1	43,7	22,1

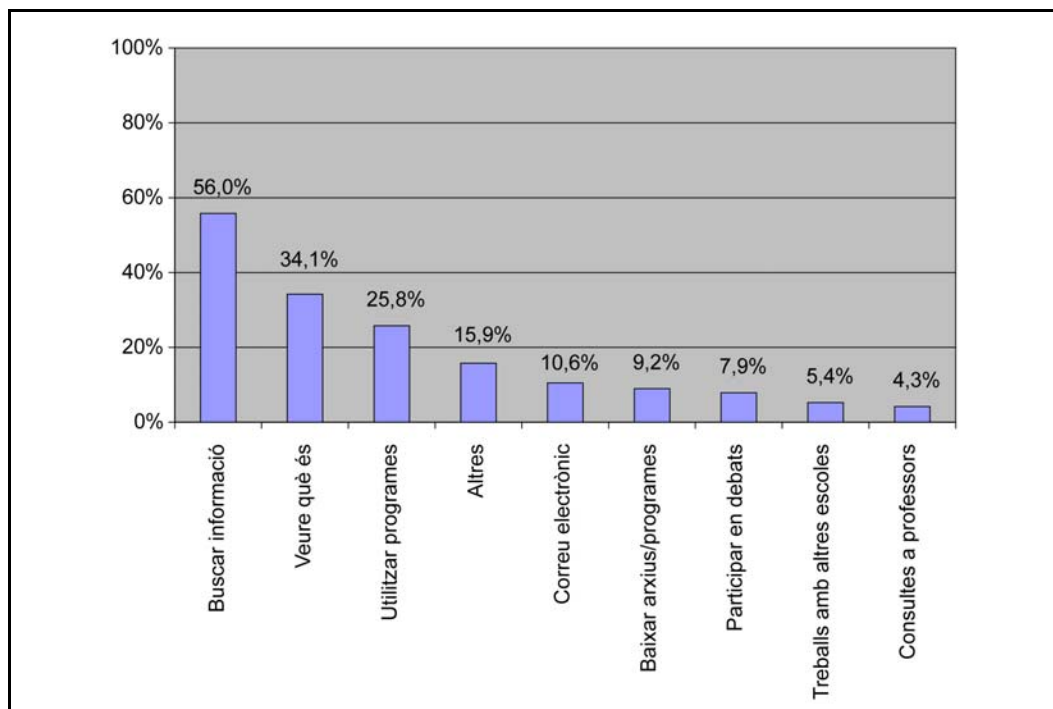
Repetint, en certa manera, l'esquema d'ús que identificàvem per a l'ús d'Internet a classe, sembla que aquest portal també és utilitzat majoritàriament per a la cerca d'informació (59,9%), tot i que en aquesta funció és on l'Edu365 té més competència, tenint en compte els potents cercadors accessibles des d'Internet. En un grau menor, l'Edu365 també s'utilitza pels programes que ofereix (23,2%). En canvi, pocs estudiants diuen que utilitzen les opcions que s'obren per a la comunicació o el treball en xarxa, com la possibilitat de fer consultes a professors (la més baixa de totes: 3,3%) i de treballar conjuntament amb d'altres escoles (6,2%).

227. "Estadístiques de la societat de la informació 2003" <http://www.gencat.es/dursi>

Figura 7. Finalitat de la connexió a Edu365.com

Educàlia.org es va presentar el 1999 com a fruit de la col·laboració de la iniciativa privada (la Caixa, Telefónica, IBM), la universitat (Universitat Oberta de Catalunya) i la Generalitat de Catalunya (Departament d'Ensenyament i Comissionat per a la Societat de la Informació) amb la missió d'oferir continguts d'educació no formal a tota la comunitat educativa. Es va concretar en la dotació a totes les escoles públiques i privades de connexió gratuïta a Internet, durant dos anys, i d'una petita xarxa local de dos ordinadors multimèdia. Actualment, proporciona un espai comú de relació per a alumnes, educadors i pares i mares a través d'una web oberta amb jocs, serveis i activitats amb mòduls d'accés restringit als membres de la comunitat educativa i de mòduls lliures. També disposa d'una zona restringida orientada a la comunicació síncrona i asíncrona.

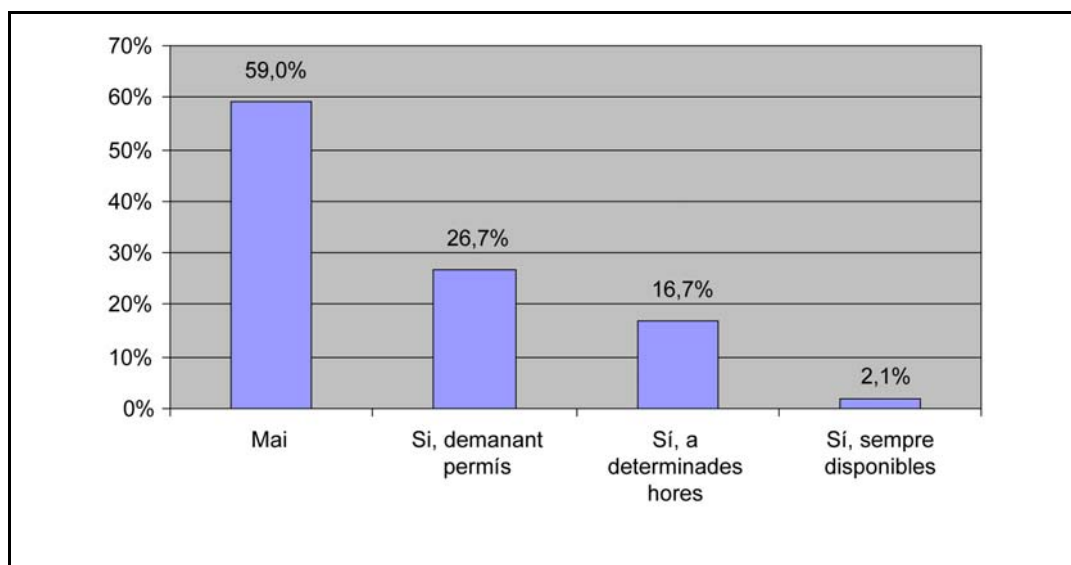
El percentatge d'ús d'Educàlia.org, per comparació amb l'Edu365.com, se situa a un nivell inferior (16,4%), i és a l'educació primària on trobem el major percentatge (26%) d'usuaris que, d'altra banda, globalment, reproduïxen de manera força semblant el patró d'ús que identificàvem en el portal anterior:

Figura 8. Finalitat de la connexió a Educalia.org

Les opcions de cerca d'informació i ús de programari se situen en l'extrem oposat, pel que fa a nivell d'ús, de les relacionades amb la comunicació i el treball en xarxa, la qual cosa reforçaria novament les opcions que hem considerat dominats en l'ús d'Internet a classe per part dels alumnes.

d) Internet al centre, fora de classe

L'ús d'Internet en els centres es troba condicionat per les possibilitats d'accés a la xarxa que ofereixen els mateixos centres a la comunitat escolar. Ja n'hem parlat per a referir-nos al fet que habitualment les connexions a Internet són fora de les aules ordinàries. Una altra perspectiva d'aquesta mateixa qüestió ens l'ofereix la percepció dels alumnes sobre les possibilitats que els ofereix el centre d'accedir a Internet fora d'hores de classe. Fent atenció a aquest aspecte, són majoria (59%) els alumnes que diuen que no els és permès de connectar-se a Internet si no és en les hores lectives. Així doncs, tot i que aquesta limitació afecta la majoria dels estudiants, les possibilitats d'accés en aquests espais de temps, semblen prou importants (40,3%), encara que en la major part dels casos s'estableixen amb algun tipus de regulació.

Figura 9. Possibilitats d'accés a Internet en els centres, fora d'hores de classe

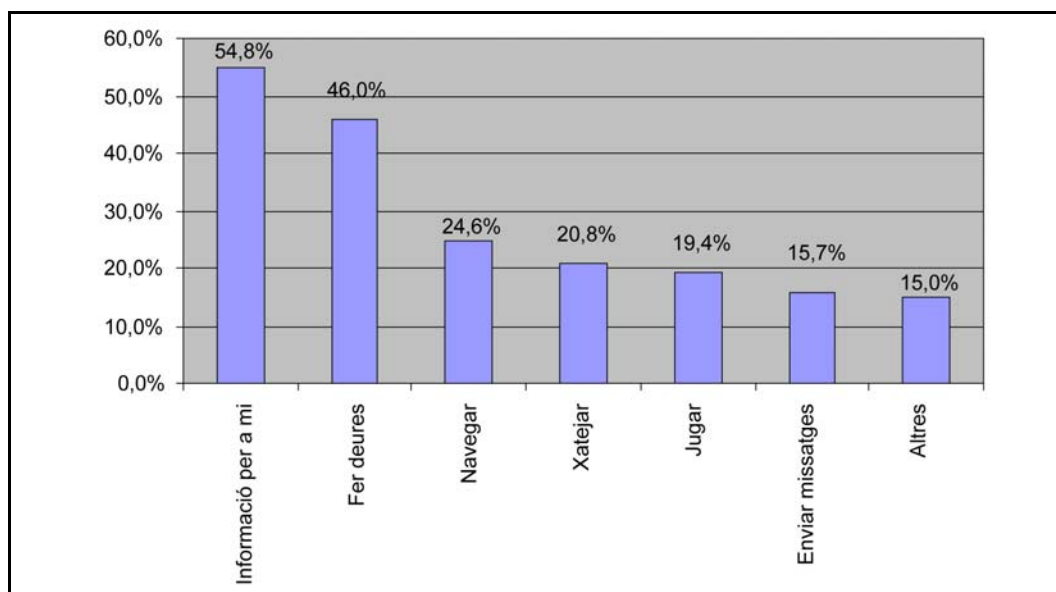
És en el batxillerat (66,1%) i, en segon terme, a l'ESO (44,5%) on aquesta possibilitat sembla més oberta, potser com a conseqüència del major nivell de responsabilitat i autonomia que generalment s'atribueix als alumnes de més edat.

Taula 15. Possibilitat de connexió a Internet, fora d'hores de classe, per etapes

	Total	Primària	ESO	Batx.	CF
Mai	59,0	72,1	55,1	33,3	61,4
Sí, demanant permís	26,7	19,3	29,7	42,6	18,3
Sí, a determinades hores	16,7	10,7	20,1	26,0	14,9
Sí, sempre disponibles	2,1	0,8	1,4	4,9	5,7

En aquest sentit, les limitacions més importants es troben a l'educació primària (26,3%), però, a continuació i en contrast, sembla que és en els cicles formatius on hi ha menys possibilitats de connexió a la xarxa (37,4%), més enllà del temps de classe. En aquest segon cas, probablement, no tant per restriccions com per la dinàmica de funcionament dels alumnes d'aquests cicles i per l'organització i especialització del seu currículum.

D'altra banda, quan ens fixem en les prioritats dels alumnes a l'hora d'utilitzar Internet en aquests períodes no lectius, veiem que les funcionalitats més escollides no són diferents de les que havíem identificat quan parlàvem de l'ús d'Internet a classe. Buscar informació també constitueix l'opció més escollida (54,8%), encara que en aquest cas la cerca d'informació no es restringeix a l'activitat acadèmica, sinó que es dirigeix a qualsevol tema d'interès per als estudiants. De fet, però, l'accés a la xarxa, fora d'hores de classe, amb el propòsit de resoldre treballs vinculats a les diferents matèries se situa a continuació com a opció més freqüent (46%).

Figura 10. Objecte de connexió a Internet, fora d'hores de classe

Entre les possibilitats menys utilitzades pels estudiants, també en aquest cas, hi trobem les funcionalitats relacionades amb la comunicació: En un 15,7% dels casos Internet és utilitzada per a enviar missatges i en un 20,8% per a fer xats. És a dir que una mica més d'un terç de l'alumnat que utilitza Internet, ho fa per comunicar-se ja sigui de forma sincrònica o asincrònica.

En aquest sentit, doncs, hem de dir que els alumnes, fora de l'àmbit formal de la classe, tampoc utilitzen la xarxa de manera prioritària com a instrument per a la comunicació. Possiblement, el context mateix del centre pot establir algunes limitacions per a aquest tipus d'ús que, tal com veurem més endavant, fora del centre augmenta clarament. La distribució per etapes de les funcionalitats preferents que descrivim, sense ser totalment uniforme, no conté variacions importants que permetin atribuir formes d'actuació diferents als alumnes segons el nivell en què es trobin.

Entre ambdós pols, trobem altres opcions relacionades amb aspectes lúdics: passar l'estona navegant (24,6%) o jugar (19,4%). Cal dir que, en algunes d'aquestes últimes possibilitats, es podrien observar diferències significatives entre nois i noies de manera que aquestes, per exemple, optarien significativament menys per passar el temps navegant per la xarxa (21,3%) o jugant (14'5%) en favor de les opcions escollides majoritàriament. En qualsevol cas, les diferències entre sexes, pel que fa a l'ús d'Internet fora d'hores de classe, no sembla que alterin la dinàmica general de funcionament a què ens acabem de referir.

e) Estil docent, obertura de l'activitat professional i ús d'Internet en el centre

En aquest estudi, també hem procurat discernir l'efecte que pot tenir per a la incorporació de la xarxa als centres la manera com, en cada cas, s'hi configura la pràctica pedagògica.

Des d'aquest punt de vista, ens hem referit a la singularitat de la proposta educativa dels centres i, de manera més específica, a les peculiaritats que distingeixen l'estil docent del professorat i a l'obertura a la participació i col·laboració d'aquests professionals.

Fent atenció a la configuració de la pràctica docent, hem procurat distingir la posició dels equips de professors dels centres en relació amb la col·laboració entre els professionals, en el marc del mateix centre, i a la participació en la dinàmica de funcionament interna, però també procurant fer notar el grau d'obertura externa d'aquests equips i, per tant, la seva disposició davant les oportunitats de facilitar la participació dels pares o de participar en experiències educatives conjuntes amb d'altres institucions o professionals de fora del centre.

Des d'aquest punt de vista, el primer que es posa de manifest és que hi ha diferències entre etapes en la posició a què ens estem referint: els professors dels centres de primària es mostren significativament més oberts (89,1%) en la seva activitat professional en el centre que els de secundària, tant si la comparació la fem amb l'ESO (6,4%), amb els cicles formatius (4,4%) o amb el batxillerat (0,2%). De fet, sembla que les posicions més tancades correspondrien a l'ESO (48,1%) i després al batxillerat (26,2%).

Taula 16. Obertura de l'activitat dels equips docents: distribució per etapes

	Total	Tancada	Obertura intermèdia	Oberta
Primària	44,1	11,9	34,4	89,1
ESO	28,5	48,1	31,5	6,4
Batxillerat	19,2	26,2	26,5	0,2
CF	8,2	13,8	7,6	4,4

Així mateix, també es poden apreciar diferències significatives quan posem en relació aquesta qüestió amb la titularitat dels centres: sembla que els professors dels centres públics adopten posicions de major obertura (68,2%) que no pas els dels privats (31,8%), que, des d'aquest punt de vista, s'atribueixen una pràctica més tancada a la participació i la col·laboració.

Taula 17. Obertura de l'activitat dels equips docents segons la titularitat

	Total	Tancada	Obertura intermèdia	Oberta
Públic	55,0	42,1	53,8	68,2
Privat	45,0	57,9	46,2	31,8

En aquest mateix sentit, quan fem atenció a l'estil docent que s'atribueixen els equips de professorat, sembla que també és a primària on podem trobar les formes de docència més centrades en l'estudiant, pel que fa a la personalització de la docència i al grau de participació de l'alumne en el procés d'aprenentatge. Els centres amb professorat més proper a aquest plantejament són els de primària (75,3%), que, en aquest aspecte, es diferencien significativament dels de secundària (ESO, 15,7%; cicles formatius, 7,4%), i és al batxillerat (1,6%) on sembla que el professorat s'identifica menys amb aquest estil.

Taula 18. Estil docent del professorat segons les etapes

	Total	Poc centrat	Centrat en un nivell mitjà	Molt centrat
Primària	44,1	31,0	35,7	75,3
ESO	28,5	27,5	35,1	15,7
Batxillerat	19,2	31,6	21,5	1,6
CF	8,2	9,8	7,8	7,4

D'altra banda, quan fem atenció a la titularitat, també sembla que és en els centres públics (61,9%) on els equips docents s'atribueixen estils i formes de treball a l'aula més flexibles i personalitzades. En aquest aspecte, la diferència amb els centres privats (38,1%) també és significativa.

Taula 19. Estil docent del professorat segons la titularitat

	Total	Poc centrat	Centrat en un nivell mitjà	Molt centrat
Públic	55,0	51,3	53,5	61,9
Privat	45,0	48,7	46,5	38,1

Més enllà d'aquesta caracterització, quan ens fixem en la relació de la pràctica docent amb l'ús d'Internet, primerament es posa de manifest que, entre els centres que fan Informàtica, els que utilitzen Internet en aquestes classes són majoritàriament (73,9%) els centres en què el professorat s'atribueix posicions de major obertura en la seva pràctica professional.

Taula 20. Obertura de l'activitat del professorat i ús d'Internet en les classes d'informàtica

	Total	Tancada	Obertura intermèdia	Oberta
Sí	67,4	54,6	67,8	73,9
No	28,6	39,8	28,6	22,6

Aquesta apreciació es consolida quan fem atenció a l'estil docent: on trobem les formes de treball a l'aula més centrades en l'estudiant, també és on sembla que Internet té major presència en les classes d'Informàtica (73,1%).

Taula 21. Estil docent i ús d'Internet en les classes d'informàtica

	Total	Poc centrat	Centrat en un nivell mitjà	Molt centrat
Sí	67,4	67,3	63,6	73,1
No	28,6	28,5	32,2	23,6

D'altra banda, en la pràctica, quan fem atenció a les habilitats dels alumnes en l'ús d'Internet, sembla que els més experts es trobaven precisament en els centres amb formes de docència més tancades (39,3%) i no pas en els que acullen les pràctiques de major obertura professional (14,3%). Aquestes diferències significatives que s'observen en els nivells alts, però també quan fem atenció al nivell d'expertesa baix o nul (35,4%, en els més oberts; 11,2% en els més tancats) han de ser interpretades necessàriament en el marc de la caracterització que fèiem d'aquests centres a l'inici d'aquest apartat i, en concret, tenint en compte la major representació de centres de primària, entre els centres que podríem considerar més oberts.

Taula 22. Domini d'Internet per part dels alumnes segons l'obertura dels centres

	Total	Tancada	Obertura intermèdia	Oberta
Sí	71,4	84,2	72,9	57,8
No	28,4	15,8	26,9	42,1

En qualsevol cas, no sembla que l'expertesa dels alumnes en l'ús de la xarxa depengui exclusivament de les peculiaritats de la pràctica docent dels centres, ja que, en molts casos, tal com ja hem apuntat en el seu moment, el domini de la xarxa és adquirit més enllà de l'àmbit escolar.

Tot i això, cal fer notar que, en els centres que hem considerat més tancats, es redueix significativament (14,3%) el nombre d'alumnes que diuen haver après en el mateix centre a utilitzar Internet. En aquests centres, la majoria (66,9%) o bé n'han après sols (41,9%) o bé amb amics (25%). En canvi, en els centres on els equips docents manifesten un major grau d'obertura, el nombre dels que diuen haver après a utilitzar Internet a l'escola és significativament més alt (36,6%) i es redueixen, també de manera significativa (15,4%), els alumnes d'aquests centres que diuen haver-ne après sols.

Taula 23. Origen de la formació dels alumnes en Internet segons l'obertura dels centres

	Total	Tancada	Obertura intermèdia	Oberta
Jo sol (fora de l'escola)	30,6	41,9	33,6	15,4
A l'escola	23,5	14,3	20,6	36,6
Amb amics (fora de l'escola)	18,2	25,0	19,3	10,4
A casa, amb l'ajut dels germans	11,0	10,4	10,9	11,8
A casa, amb l'ajut dels pares	9,5	6,5	8,0	14,6
En una acadèmia d'informàtica	4,9	4,1	5,1	5,1
No sé utilitzar Internet	4,4	2,8	4,1	6,2
Altres	3,7	2,7	3,7	4,6

Això mateix s'observa quan fem atenció a l'índex de connexió a Internet a hores de classe. En els centres on trobem les pràctiques més obertes, trobem les freqüències de connexió a l'aula significativament més elevades: més de la meitat dels alumnes d'aquests centres (55,7%) diuen que, com a mínim, es connecten a Internet un o dos cops al mes en hores de classe, amb el professor. Aquest percentatge, es redueix significativament (28,3%) quan ens referim als centres més tancats, en què gairebé la meitat dels alumnes (48,2%) diuen que mai accedeixen a Internet en hores de classe.

Taula 24. Freqüència de connexió a l'aula segons l'obertura dels centres

	Total	Tancada	Obertura intermèdia	Oberta
Diàriament	1,7	1,3	1,8	1,8
Setmanalment	26,5	18,4	26,7	33,2
1 o 2 cops al mes	12,7	8,6	10,3	20,7
Molt de tant en tant	22,0	22,9	23,7	18,0
Mai	36,6	48,2	37,1	25,9

Aquest plantejament es reforça quan posem en relació aquesta mateixa qüestió amb l'estil dels equips docents: la meitat dels alumnes (51,8%) dels centres que concentren les pràctiques més centrades en l'estudiant diuen que es connecten a la xarxa quan són a classe, setmanalment (34,1%) o, com a mínim, una o dues vegades al mes (17,7%). En canvi, on l'acció docent és menys personalitzada, aquest índex es redueix significativament (35,8%). En aquests centres, el 40,7% dels alumnes diuen que mai es connecten a Internet a hores de classe quan són amb el professor i, en canvi, en els centres on la docència s'ajusta més a les peculiaritats de l'estudiant, aquesta xifra baixa de manera significativa (26,5%).

Taula 25. Freqüència de connexió a l'aula segons l'estil docent dels centres

	Total	Poc centrat	Centrat en un nivell mitjà	Molt centrat
Diàriament	1,7	1,9	1,7	1,4
Setmanalment	26,5	27,5	22,4	34,1
1 o 2 cops al mes	12,7	8,3	12,6	17,7
Molt de tant en tant	22,0	21,1	23,3	19,9
Mai	36,6	40,7	39,4	26,5

D'altra banda, sembla que la pràctica docent també introdueix diferències en la forma d'ús de la xarxa, de manera que, si bé en tots els casos els que es connecten a Internet ho fan, en primer terme, per a l'obtenció d'informació relacionada amb les assignatures (72,9%), les opcions vinculades a la comunicació i, principalment, al treball en xarxa prenen major protagonisme en els centres en què el professorat adopta posicions de major obertura en la seva activitat professional (32,8% en els més oberts; 21,1% en els més tancats).

Taula 26. Formes d'ús d'Internet a l'aula segons l'obertura dels centres

	Total	Tancada	Obertura intermèdia	Oberta
Buscar informació relacionada amb les assignatures	72,9	72,3	73,3	72,7
Fer exercicis i simulacions	31,2	33,2	29,4	32,6
Participar en xats	18,8	19,7	18,4	19,0
Treballar en equip, compartint fitxers i intercanviant informació	18,7	17,7	17,5	21,0
Comunicar-me amb els companys de classe	15,2	14,9	13,6	17,9
Comunicar-me amb persones de fora de l'escola	12,2	13,9	12,8	10,3
Participar en projectes amb altres escoles	8,7	2,8	7,1	14,7
Penjar el meu treball a la pàgina web de l'assignatura o de l'escola/institut	5,2	4,8	4,1	7,1
Participar en fòrums, debats, llistes de discussió...	3,0	2,3	3,7	2,3
Comunicar-me amb els professors	1,7	1,1	1,4	2,4

Això s'observa, amb major detall, en les actuacions concretes: en els centres en què els equips docents s'atribueixen major obertura en la seva activitat professional, els alumnes utilitzen significativament més la xarxa per comunicar-se amb els seus companys de classe (17,9%), per penjar treballs a la pàgina web de l'assignatura o del centre (7,1%) i, fins i tot, per comunicar-se amb els professors (2,4%). Aquesta opció, sense ser de les més utilitzades, ho és més en aquests centres que en els que hem considerat més tancats (1,1%). En els primers, tal com ja hem dit, també destaquen les possibilitats de treball en xarxa: en les opcions de treball en equip (21%) i de participació en projectes amb d'altres centres (14,7%) es produeixen diferències significatives en relació amb els centres que mantenen posicions de menor obertura en la pràctica professional dels seus equips docents.

Taula 27. Formes d'ús d'Internet a l'aula segons l'obertura dels centres

	Total	Tancada	Obertura intermèdia	Oberta
Informació	74,7	74,3	74,4	75,3
Exercicis i simulacions	31,2	33,2	29,4	32,6
Comunicació	30,2	28,8	29,1	32,6
Treball en xarxa	27,0	21,1	25,6	32,8

6.2.2. Fora del centre

Tot i que l'objecte fonamental d'aquest estudi és l'anàlisi de la incorporació d'Internet en els centres docents, probablement, tal com hem justificat a l'hora de plantejar-ne l'enfocament teòric, la interpretació d'aquest procés serà més efectiva en la mesura que siguem capaços de situar-lo en el context més ample en què es produeix. En aquest sentit, entenem que l'aproximació a l'ús d'Internet per part dels alumnes s'ha de vincular, tant com es pugui, a la presència que té la xarxa en l'activitat quotidiana dels alumnes quan no són al centre, a les seves formes de comunicació i, de manera més específica, a l'ús d'Internet en l'àmbit familiar.

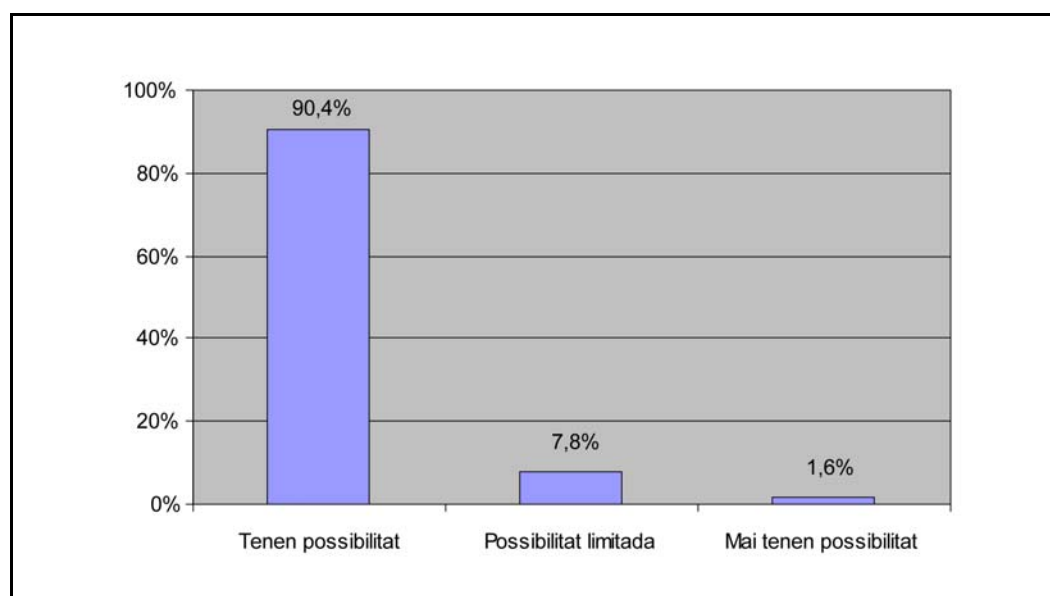
a) Infraestructura tecnològica de les llars dels alumnes

Amb aquest propòsit, hem volgut posar de manifest, primerament, en quina mesura la infraestructura tecnològica de què disposen els alumnes a les seves llars els facilita l'accés a la xarxa. En aquest sentit, el primer que cal destacar és que la majoria dels alumnes (87%) disposen d'ordinador a casa seva i que un 72,5% diuen que també disposen de connexió a Internet. Així doncs, una quarta part dels alumnes, aproximadament, no disposen de la infraestructura mínima per a poder fer ús de la xarxa quan són a casa seva.

Podem observar diferències entre centres públics i privats, en aquest aspecte, de manera que els alumnes dels centres públics que no tenen ordinador a casa (17,1%) pràcticament doblen els de les escoles privades (7,4%). Aquesta diferència significativa també es produeix en relació amb la disponibilitat de connexió a Internet: són el 22,6% d'alumnes dels centres privats els que diuen que no en disposen, davant del 31,5% dels centres públics. Entre etapes, les diferències pel que fa a la dotació tecnològica de les llars es troben, principalment, entre els alumnes d'educació primària i els de batxillerat, tant pel que fa a disponibilitat d'ordinador (79,8% a primària i 97,3% a batxillerat), com de connexió (67,6% els alumnes del darrer curs d'educació primària i 82% els d'últim curs de batxillerat). En aquesta apreciació cal tenir en compte que quan parlem de primària tenim en compte tots els alumnes, és a dir, tota la població, mentre que a batxillerat i als cicles formatius, com que no són etapes obligatòries, això ja no és així. En qualsevol cas, cal fer notar que l'augment entre etapes en la disponibilitat d'infraestructura, se situa dins d'un nivell força alt que, quan fem atenció als percentatges obtinguts en cicles formatius (tenen ordinador el 88,7%, però solament un 69% disposen de connexió a Internet), no sembla que depengui únicament de l'augment d'edat dels alumnes. Novament, la procedència socioeconòmica de l'alumnat dels cicles formatius pot ser un factor explicatiu.

Cal dir, per a acabar de caracteritzar la situació familiar pel que fa a l'ús d'Internet que, d'entre els alumnes que tenen ordinador a casa seva, no tots els que disposen de connexió a Internet (72,5%) en poden disposar: un 7,8% en poden fer ús en comptades ocasions i un petit percentatge (1,6%) diuen que no el poden utilitzar mai. La majoria, però, hi poden accedir sempre que volen (64,1%), tot i que, en alguns casos (26,3%), han de compartir aquesta possibilitat amb d'altres familiars.

Figura 11. Possibilitat d'accés a la connexió a Internet a casa, quan se'n disposa

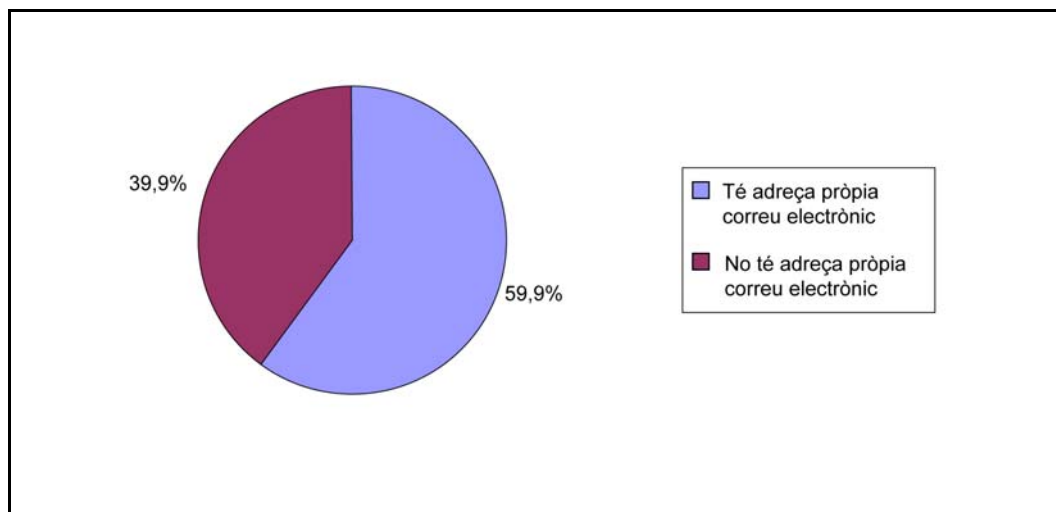

En qualsevol cas, sembla que les limitacions afectarien de manera més important els alumnes d'educació primària que la resta. L'edat i el grau d'autonomia menors atribuïbles als alumnes d'aquesta etapa podrien ser un factor explicatiu d'aquesta diferència.

Taula 28. Possibilitat d'accés a la connexió a Internet a casa, quan se'n disposa: distribució per etapes.

	Total	Primària	ESO	Batx.	CF
Tenen possibilitat	70,4	81,8	94,4	97,3	95,5
Possibilitat limitada	7,8	15,6	3,8	2,0	3,9
Mai tenen possibilitat	1,6	2,5	1,4	0,6	0,6

Abans de centrar l'atenció en d'altres aspectes relacionats de manera menys directa amb la tecnologia, cal identificar la disponibilitat que tenen els alumnes d'adreça pròpia de correu electrònic, com a indicador addicional de les condicions disponibles per a l'ús de la xarxa.

Figura 12. Alumnes que disposen d'adreça electrònica pròpia

Més de la meitat dels alumnes (59,9%) diuen que disposen d'una adreça electrònica. De fet, aquest percentatge és significativament més elevat a la secundària. Els alumnes de primària sembla que accedeixen més tard a aquesta possibilitat.

Taula 29. Alumnes que disposen d'adreça electrònica pròpia per etapes

	Total	Primària	ESO	Batx.	CF
Té adreça pròpia e-mail	59,9	41,5	71,6	81,2	67,9
No té adreça pròpia e-mail	39,9	58,0	28,3	18,6	32,1

Aquest percentatge, prou important, sofreix modificacions quan comparem els alumnes dels centres privats (66%) amb els dels públics (54,9%). En aquests últims, doncs, els que encara no disposen d'adreça electrònica gairebé són la meitat (44,8%)

Taula 30. Alumnes que disposen d'adreça electrònica pròpia, segons la titularitat dels centres

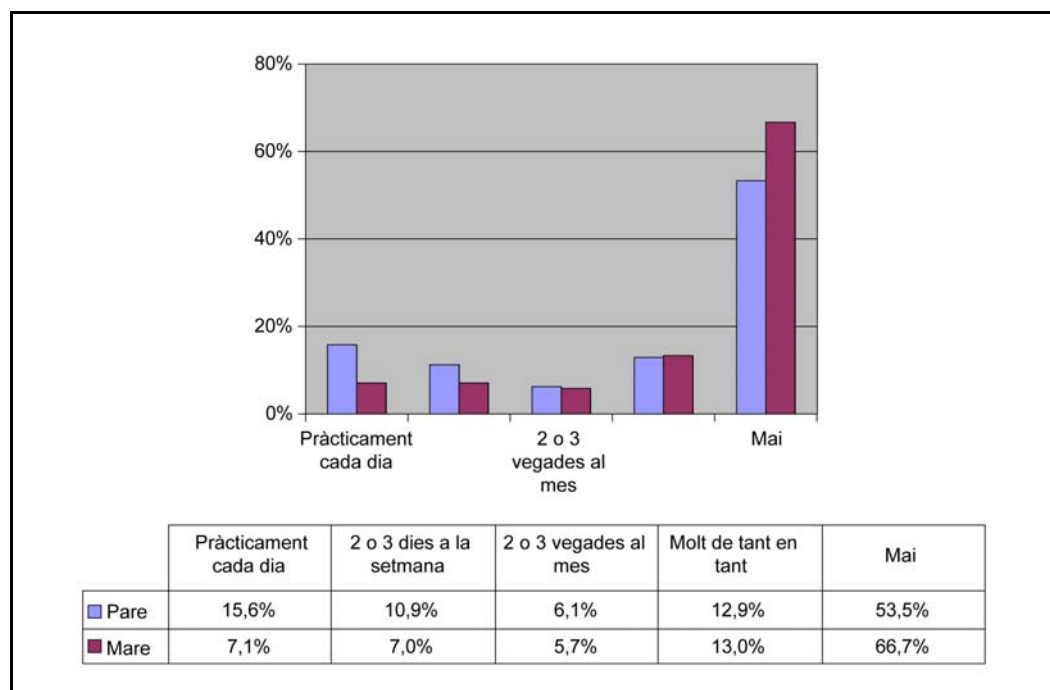
	Total	Públic	Privat
Té adreça pròpia e-mail	59,9	54,9	66
No té adreça pròpia e-mail	39,9	44,8	33,8

Els alumnes dels centres que hem situat en una posició socioeconòmica més baixa i que no disposen d'adreça electrònica són pràcticament la meitat (49,8%). En el cas dels que provenen d'una situació socioeconòmica més alta, aquest percentatge es redueix significativament fins al 30,9%.

b) Situació d'Internet en l'àmbit familiar

Més enllà de la infraestructura de què disposen els alumnes per a la connexió, hem volgut apropar-nos també a les altres condicions que es produeixen en l'àmbit familiar en relació amb l'ús de la xarxa. Amb aquest propòsit, ens referirem a l'ús que fan d'Internet els pares i mares i també a algunes de les possibilitats i condicions que s'estableixen a la llar en relació amb l'ús d'Internet. El primer que destaca quan ens fixem en l'ús d'Internet per part dels pares és que més de la meitat dels pares (53,5%), segons la percepció dels alumnes, no es connecta mai a Internet. En el cas de les mares, aquest percentatge encara és més elevat (66,7%).

Figura 13. Freqüència d'ús d'Internet per part dels pares i mares

Fent atenció a l'extrem contrari, és a dir, al nivell d'ús més elevat, veiem com els pares que es connectarien més sovint, pràcticament cada dia (15,6%) o dos o tres dies a la setmana (10,9%), superen de poc la quarta part del total. El percentatge de mares que els alumnes situen en aquests mateixos nivells de connexió més elevats és sensiblement menor (14,1%): les que es connectarien pràcticament cada dia són menys de la meitat (7,1%) que els homes que se situen en aquest nivell de freqüència i la resta (7%) s'hi connectarien dues o tres vegades a la setmana.

Aquestes freqüències en l'ús d'Internet per part dels pares i mares es mantenen sense diferències excessivament grans quan fem atenció a les diferents etapes. Tot i això, sembla que es reflecteix un augment en aquestes freqüències per al cas de les primeres

etapes. Això probablement es pot relacionar amb l'edat dels pares i mares: tot i que normalment són més joves els dels alumnes d'educació primària, les seves freqüències de connexió són més altes.

Taula 31. Freqüència d'ús d'Internet dels pares, per etapes

	Total	Primària	ESO	Batx.	CF
Pràcticament cada dia	15,6	16,7	16,0	15,1	10,0
2 o 3 dies a la setmana	10,9	11,2	10,7	12,3	6,1
2 o 3 vegades al mes	6,1	7,4	5,2	5,4	3,7
Molt de tant en tant	12,9	10,3	13,7	17,3	12,9
Mai	53,5	53,1	53,2	49,1	66,8

Taula 32. Freqüència d'ús d'Internet de les mares, per etapes

	Total	Primària	ESO	Batx.	CF
Pràcticament cada dia	7,1	8,2	6,4	6,7	5,0
2 o 3 dies a la setmana	7,0	8,3	6,4	6,2	4,4
2 o 3 vegades al mes	5,7	6,9	4,9	5,7	2,8
Molt de tant en tant	13,0	9,8	15,2	17,1	12,5
Mai	66,7	66,2	67,0	63,7	74,9

Cal apuntar que, en els cicles formatius, és on aquests nivells són més baixos (el percentatge de pares d'alumnes d'aquests cicles que no es connectarien mai a Internet és del 66,8% i el de les mares del 74,9%). En aquest sentit, pel fet que estan per sota dels que trobem en pares i mares d'alumnes de batxillerat, hauríem d'entendre que, a banda de l'edat, hi ha altres factors de tipus sociocultural que poden incidir d'una manera o altra en l'accés a la xarxa d'aquestes persones. Aprofundint en aquesta línia, sembla que es pot observar una relació entre la situació socio-econòmica de les famílies i la freqüència d'ús d'Internet per part dels pares i mares que, tal com mostren les taules següents, augmentaria amb el mateix nivell socioeconòmic. Així, es pot apreciar com, el percentatge de pares i mares que es connecten més sovint és de més del doble segons si pertanyen a centres amb una situació socioeconòmica baixa (10,1%) o alta (23,5%). A banda dels nivells de connexió alts, aquestes diferències també s'observen clarament en els nivells de connexió més baixos.

Taula 33. Freqüència d'ús d'Internet per part dels pares, segons el nivell socioeconòmic de les famílies

	Total	SSE baixa	SSE mitjana	SSE alta
Pràcticament cada dia	15,6	10,1	14,9	23,5
2 o 3 dies a la setmana	10,9	7,2	11,3	13,9
2 o 3 vegades al mes	6,1	6,6	5,7	6,5
Molt de tant en tant	12,9	9,7	13,4	15,2

Aquestes diferències, en relació amb la freqüència de connexió de les mares, també es mantenen:

Taula 34. Freqüència d'ús d'Internet per part de les mares, segons el nivell socioeconòmic de les famílies

	Total	SSE baixa	SSE mitjana	SSE alta
Pràcticament cada dia	7,1	4,6	6,4	11,7
2 o 3 dies a la setmana	7,0	5,3	7,0	8,8
2 o 3 vegades al mes	5,7	4,2	5,8	7,3
Molt de tant en tant	13	8,2	12,8	18,7

En certa manera, aquesta distribució de la freqüència d'ús de la xarxa per part dels pares i mares també es podria reflectir en la comparació entre centres públics i privats. La freqüència d'ús sempre és més alta en aquests últims i el percentatge de pares i mares que, segons els alumnes, no es connecten mai a Internet també és significativament més alt, en el cas dels centres públics.

Taula 35. Freqüència d'ús d'Internet per part dels pares, segons la titularitat dels centres

	Total	Públic	Privat
Pràcticament cada dia	15,6	13,0	18,9
2 o 3 dies a la setmana	10,9	9,6	12,4
2 o 3 vegades al mes	6,1	5,9	6,3
Molt de tant en tant	12,9	11,9	14,0
Mai	53,5	58,6	47,1

Taula 36. Freqüència d'ús d'Internet per part de les mares, segons la titularitat dels centres

	Total	Públic	Privat
Pràcticament cada dia	7,0	6,3	8,2
2 o 3 dies a la setmana	7,0	6,5	7,7
2 o 3 vegades al mes	5,7	5,3	6,2
Molt de tant en tant	13,0	11,6	14,7
Mai	66,7	69,7	62,9

D'aquesta manera es posaria de manifest com l'ús de la xarxa s'estableix amb més facilitat quan es donen determinats factors favorables en el context. En aquest cas, ens referim a condicions socioculturals i econòmiques, però possiblement també podríem parlar de les que són donades per la ubicació dels centres. En aquest sentit, es poden observar algunes diferències en l'accés a Internet per part dels pares i mares segons si pertanyen a centres que es troben en ciutats grans o en ciutats petites i pobles.

Taula 37. Freqüència d'ús d'Internet per part dels pares, segons l'emplaçament dels centres

Ciutats d'àmbit rural	Total	BCN i AMB	Ciutats grans no AMB	Ciutats petites no AMB	Ciutats d'àmbit rural
Pràcticament cada dia	15,6	17,3	16,3	10,6	11,2
2 o 3 dies a la setmana	10,9	10,8	13,3	10,3	9,4
2 o 3 vegades al mes	6,1	6,0	8,5	5,4	6,3
Molt de tant en tant	12,9	12,7	14,5	12,6	11,6
Mai	53,5	52,0	46,2	60,5	61,6

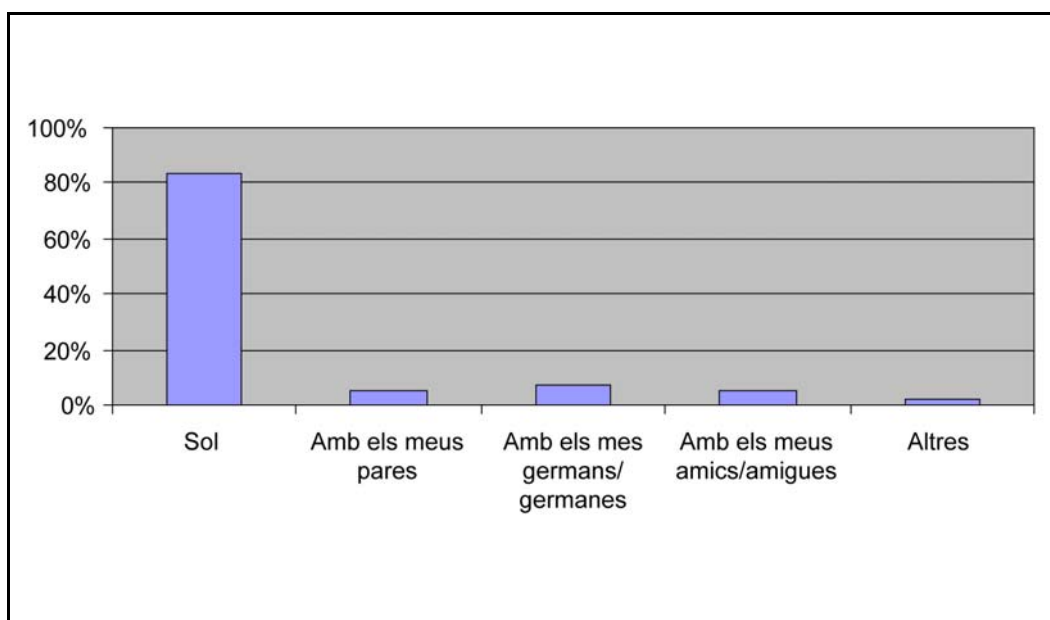
Taula 38. Freqüència d'ús d'Internet per part de les mares, segons l'emplaçament dels centres

	Total	BCN i AMB	Ciutats grans no AMB	Ciutats petites no AMB	Ciutats d'àmbit rural
Pràcticament cada dia	7,1	7,5	7,2	6,1	6,3
2 o 3 dies a la setmana	7,0	7,6	7,3	5,1	6,3
2 o 3 vegades al mes	5,7	5,4	7,7	6,2	3,6
Molt de tant en tant	13,0	13,3	13,3	12,3	10,7
Mai	66,7	65,7	64,1	70,0	73,2

En general, en les ciutats grans, les freqüències de connexió són més altes i, en conseqüència, també és en les escoles de ciutats petites que no són de l'àrea metropolitana i en els centres de l'àmbit rural on es troben els més alts percentatges de pares i mares que no es connecten mai a Internet.

En qualsevol cas, entenem que, en la configuració de les condicions d'ús d'Internet a la llar per part dels alumnes no es pot deixar de banda el paper que hi poden jugar els familiars i altres persones amb qui l'alumne comparteix la vida quotidiana en aquest àmbit. Anant més enllà en la representació d'aquesta qüestió, cal fer notar que la majoria dels estudiants (83'4%), quan són a casa seva i naveguen per Internet, ho fan sols; solament el 19% restant ho fan amb d'altres persones.

Figura 14. Acompanyament d'altres persones en la navegació per Internet a la llar

D'entre aquestes persones que poden acompanyar l'alumne, destaquen els germans (7,2%) més que no pas els pares i mares (5,5%), que, en aquest sentit, se situarien pràcticament al mateix nivell que els amics (5%). Des d'aquest punt de vista, podríem dir que la influència directa o el guiatge dels pares i mares en l'accés a la xarxa per part dels seus fills semblen molt limitats. Més aviat semblaria que la influència pares/fills, quan parlem de l'ús d'Internet a l'àmbit familiar, es produiria de manera inversa, cas en què els fills serien els que, en molts casos, actuarien com a impulsors d'aquest procés.

També podem apuntar, fent èmfasi en aquesta mateixa qüestió, que en l'educació primària, els alumnes comparteixen amb més freqüència la seva activitat a Internet amb d'altres persones.

Taula 39. Acompanyament d'altres persones en la navegació per Internet a la llar: distribució per etapes

	Total	Prim.	ESO	Batx.	CF
Sol	83,4	67,7	90,8	96,1	91,3
Amb els meus pares	5,5	12,3	2,0	0,3	1,5
Amb els meus germans/germanes	7,2	13,1	4,2	2,8	4,2
Amb els meus amics/amigues	5,0	5,5	6,8	2,2	4,8
Altres	2,4	3,9	1,6	1,2	2,4

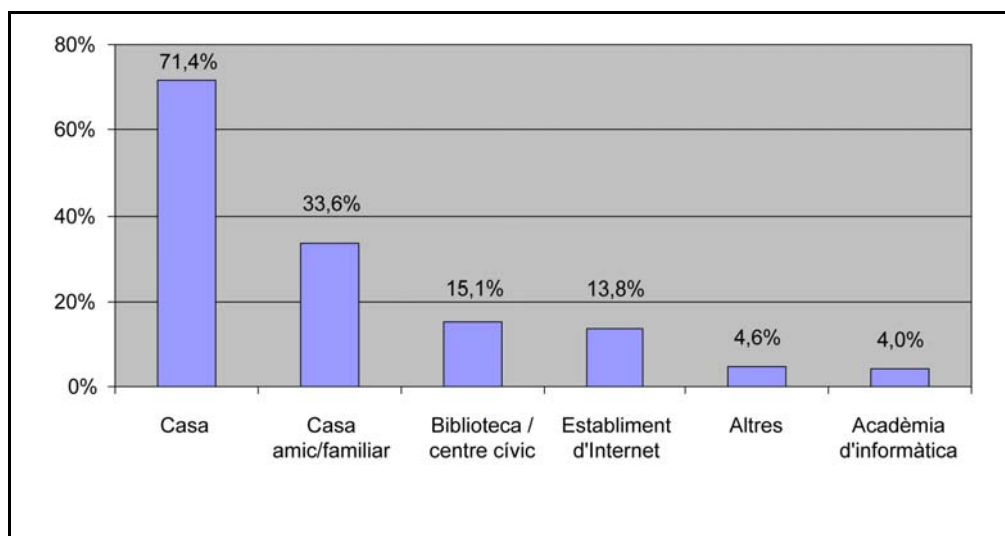
En aquest cas, la navegació amb els germans (13,1%) o els pares i mares (12,3%) arriba al nivell més alt possiblement com a conseqüència del menor grau d'autonomia atribuïble als alumnes d'aquesta etapa. Per contrast, lògicament, és en el batxillerat on l'alumne fa un ús més independent de la xarxa.

D'altra banda, la major part dels alumnes (54,6%) diuen que a casa seva no hi ha cap tipus de norma pel que fa a l'ús d'Internet. En aquest aspecte, però, novament a l'educació primària hi trobaríem diferències. Aquesta és l'única etapa en què una majoria d'estudiants diuen que a casa seva s'ha establert algun tipus de norma sobre aquesta qüestió. La presència d'algun tipus de regulació, que arriba al punt mínim en els cicles formatius, on en alguns casos ja se supera la majoria d'edat.

Cal fer notar, en qualsevol cas, que la regulació es produeix en un percentatge considerable de casos (44,7%). Les limitacions obeeixen principalment a aspectes econòmics i es refereixen a la quantitat de temps que poden estar connectats (47,3%). En segon terme, també incideixen en l'organització del temps i estableixen els moments del dia en què es poden connectar. I en tercer lloc es refereixen als possibles llocs a visitar (24,7%). Cal destacar que en aquest aspecte hi ha diferències entre els nois que manifestes tenir regulació (28'5%) i les noies (21'1%).

c) Ús d'Internet fora del centre

Vistes les condicions d'infraestructura per a la connexió, ens interessa comprendre de quina manera utilitzen Internet els alumnes, quan no són al centre. Amb aquest propòsit, farem atenció, primerament, al *lloc des d'on es connecten a la xarxa* els alumnes que, majoritàriament (71,4%), tal com es reflecteix en el següent gràfic, és la pròpia llar.

Figura 15. Lloc de connexió dels alumnes a Internet, quan són fora del centre

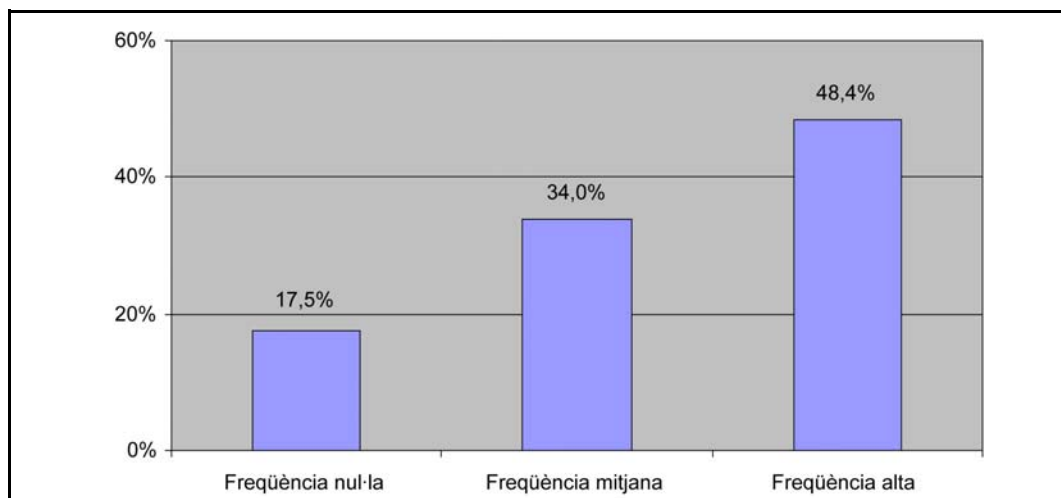
Cal fer notar, però, que en aquest aspecte, hi ha una diferència significativa entre els alumnes dels centres públics i privats, essent aquests últims els que més es connecten des del propi domicili (78%). Els alumnes dels centres públics també utilitzen majoritàriament la connexió de què disposen a casa seva, però el percentatge dels que ho fan és significativament menor (65,5%). De fet, probablement, el lloc d'accés fora del centre no és independent de la situació socioeconòmica dels alumnes, ja que els que pertanyen a centres amb una situació socioeconòmica més baixa també es connecten significativament menys des de casa seva que en el cas que aquesta situació és alta (81%).

Taula 40. Lloc de connexió dels alumnes a Internet quan són fora del centre segons la titularitat

	Total	Públic	Privat
Casa	71,4	65,5	78,0
Casa amic/familiar	33,6	34,9	32,2
Biblioteca/centre cívic	15,1	17,3	12,7
Establiment d'Internet	13,8	14,8	12,7
Altres	4,6	4,9	4,3
Acadèmia d'informàtica	4,0	4,8	3,2

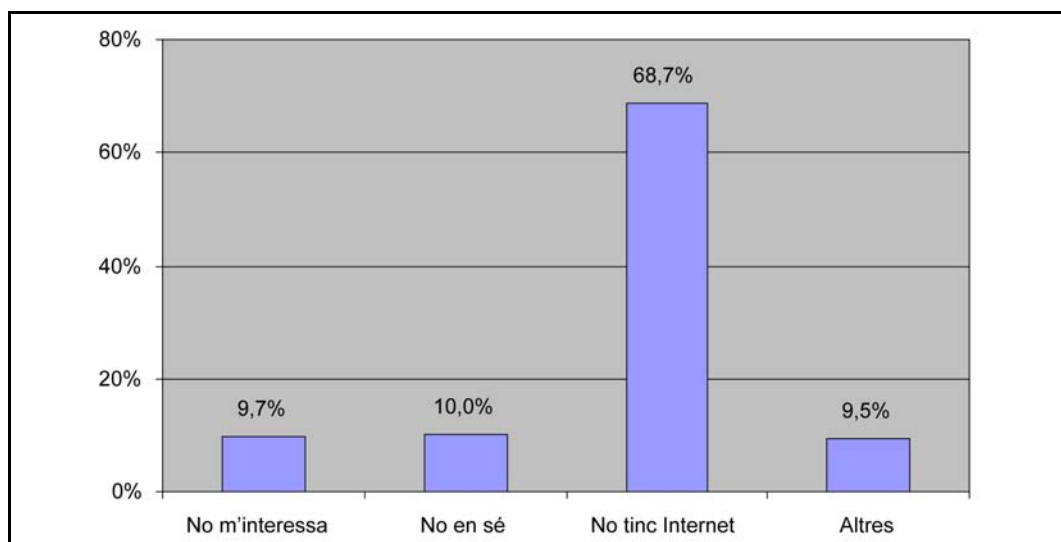
En segon terme, ens fixarem en la *frequència de connexió* que en gairebé la meitat dels casos (48,4%) és alta, és a dir, superior a dos dies a la setmana. De fet, d'aquest percentatge, tal com mostra el gràfic següent, el 27,1% diuen que es connecten gairebé cada dia. En comparació, els que no es connecten mai, quan no són al centre, són una minoria (17,5%).

Figura 16. Freqüència amb què els alumnes es connecten a Internet quan són fora del centre

Per tant, podríem considerar que, fora de l'àmbit escolar, la freqüència i interès en la connexió dels alumnes que disposen d'Internet és força elevada. Hem de tenir en compte, en aquest sentit, que el principal motiu que esgrimeixen la majoria (68,7%) dels que diuen no accedir-hi mai no és pas el desinterès (9,7%), ni que no sàpiguen fer-ne ús (10%). L'impeidiment és precisament no poder disposar d'Internet quan no són al centre.

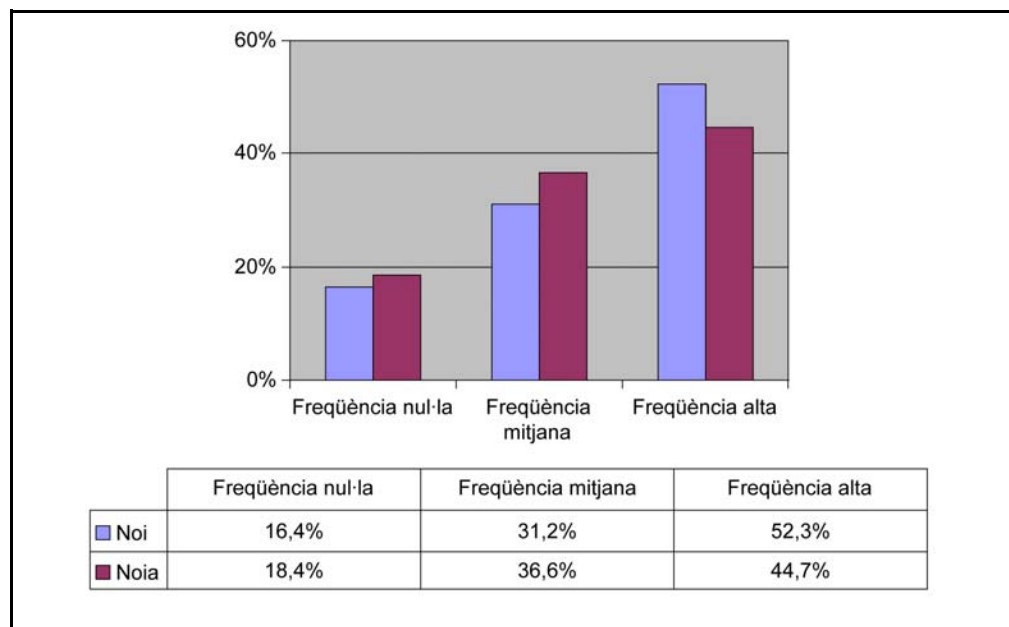
Figura 17. Motiu pel qual alguns alumnes no es connecten a Internet quan no són al centre

D'altra banda, en aquest nivell considerable d'utilització hi podem trobar algunes diferències entre nois i noies. Aquestes últimes se situarien més clarament en una freqüència d'ús baixa: el 22,1% diuen que es connecten molt de tant en tant, davant el 18% de nois. En canvi, hi ha un 31,4% de nois que diuen connectar-s'hi cada dia i, en aquest nivell més alt, hi tro-

bem un percentatge de noies (23%) significativament inferior. Així doncs, sembla que la tendència a utilitzar la xarxa, més enllà de l'àmbit escolar, és més alta en el cas dels nois.

Figura 18. Freqüència de connexió dels alumnes, quan són fora del centre, per sexes

La titularitat dels centres també sembla que podria ser un factor a tenir en compte a l'hora d'interpretar el nivell d'ús a què ens estem referint, ja que tant en la freqüència d'ús més alta (23,1% en els centres públics i 18,1% en els privats), com en la baixa (21,8% en els centres públics i 18,1% en els privats) i, fins i tot, quan la freqüència de connexió és nul·la (20,7% en els centres públics i 13,5% en els privats), es poden detectar diferències significatives entre els alumnes, que mostrarien formes d'actuació diferenciades, segons la titularitat del centre a què pertanyen. Tanmateix, tot apunta que aquestes diferències depenen més de les característiques socioeconòmiques de les famílies de l'alumnat dels centres privats en relació amb les dels públics, que no pas a condicions atribuïbles als mateixos centres.

Taula 41. Freqüència de connexió dels alumnes, fora del centre, segons la titularitat

	Total	Públic	Privat
Freqüència nul·la	17,5	20,7	13,5
Freqüència mitjana	34,0	35,7	31,9
Freqüència alta	48,4	43,5	54,4

Buscant altres factors que ens permetin explicar aquesta tendència, en els extrems d'aquesta distribució de freqüències de connexió, trobem algunes diferències més, tot i que no excessivament pronunciades, entre els centres amb alumnes de situació socioeconòmica baixa i alta.

Taula 42. Freqüència de connexió dels alumnes, fora del centre, segons la situació socio-econòmica

	Total	SSE baixa	SSE mitjana	SSE alta
Freqüència nul·la	17,5	23,9	17,0	11,5
Freqüència mitjana	34,0	35,1	33,7	33,3
Freqüència alta	48,4	40,7	49,2	55,1

Les freqüències de connexió, en canvi, no permeten establir una relació clara amb el rendiment acadèmic dels alumnes: els estudiants amb més dificultats de rendiment destaquen en la freqüència de connexió més alta (33%) per comparació amb els alumnes amb millor rendiment (23%). Els primers, d'altra banda, també despunten en els nivells més baixos (el 23,6% diuen que es connecten molt de tant en tant), en canvi, els alumnes amb un progrés adequat, tal com s'observa en la següent taula, se situen més clarament en la zona intermèdia pel que fa a freqüència de connexió.

Taula 43. Freqüència de connexió dels alumnes, fora del centre, segons el rendiment acadèmic

	Total	Força dificultat	Alguna dificultat	Progrés adequat
Freqüència nul·la	17,5	15,9	16,3	18,8
Freqüència mitjana	34,0	34,3	32,4	34,8
Freqüència alta	48,4	49,6	50,9	46,4

Així doncs, ens interessa anar més enllà i veure les intencions que guien la connexió a Internet dels alumnes, principalment si volem comprendre l'ús que en fan amb finalitats educatives. En l'anàlisi d'aquesta qüestió, immediatament es posa de manifest que les opcions vinculades a la cerca d'informació són les que prenen major protagonisme, tal com també passava amb l'ús d'Internet a l'aula. En primer terme, sembla que els alumnes, quan són fora del centre, també es connecten a la xarxa per buscar informació que els cal per poder resoldre qüestions que es vinculen amb la seva activitat escolar (71,2%). Les opcions utilitzades pels alumnes, en segon terme, també es refereixen a la cerca d'informació. En aquest cas, però, es tracta d'informació més relacionada amb interessos personals o qüestions lúdiques que amb la resolució d'activitats escolars. Amb aquest propòsit i a un nivell semblant els alumnes diuen que accedeixen a Internet per descarregar música, jocs, pel·lícules... (56,6%) o amb la intenció de trobar informació sobre temes específics que els interessen (56,4%).

Entre les possibilitats d'ús escollides pels estudiants majoritàriament (52%) trobem la participació en xats que, amb la tramesa o recepció de missatges (49,7%), constitueixen opci-

ons de comunicació que, d'aquesta manera, se situen en segon terme, però a una certa distància encara d'altres opcions que ja podríem considerar minoritàries, relacionades amb el treball en xarxa (comunicació amb els companys per a fer treballs, 26,3% o participació en fòrums de discussió i debats, 6,9%), amb la introducció d'informació o amb aspectes comercials. Probablement, per a cascuna d'aquestes formes d'ús podríem identificar diferències de tipus individual atribuïbles a diferents factors. Així, per exemple, els alumnes amb un millor rendiment acadèmic utilitzarien Internet amb més freqüència (78,3%) per buscar informació per a fer els seus treballs de classe que no pas els que troben dificultats en la seva trajectòria escolar (64%) i, en canvi, aquests últims utilitzarien més la xarxa per a aspectes lúdics (62,7%) que no pas els primers (51,9%).

On aquestes diferències de comportament semblen més destacades, però, és en la comparació entre sexes. Fent atenció a aquest aspecte, observem diferències tant en les opcions majoritàries com en les menys utilitzades. En la que hem apuntat com a primera opció, hi ha una diferència significativa entre nois i noies. Aquestes utilitzarien la xarxa significativament més (76,8%) que els nois (65,5%) per buscar la informació necessària per a resoldre activitats escolars i, en canvi, aquesta tendència s'invertiria per a la segona opció vinculada amb la descàrrega de material per a finalitats lúdiques. En aquest cas, la diferència entre nois (65,9%) i noies (47,4%) encara és més acusada.

Taula 44. Ús d'Internet per part dels alumnes, fora del centre: diferències entre nois i noies

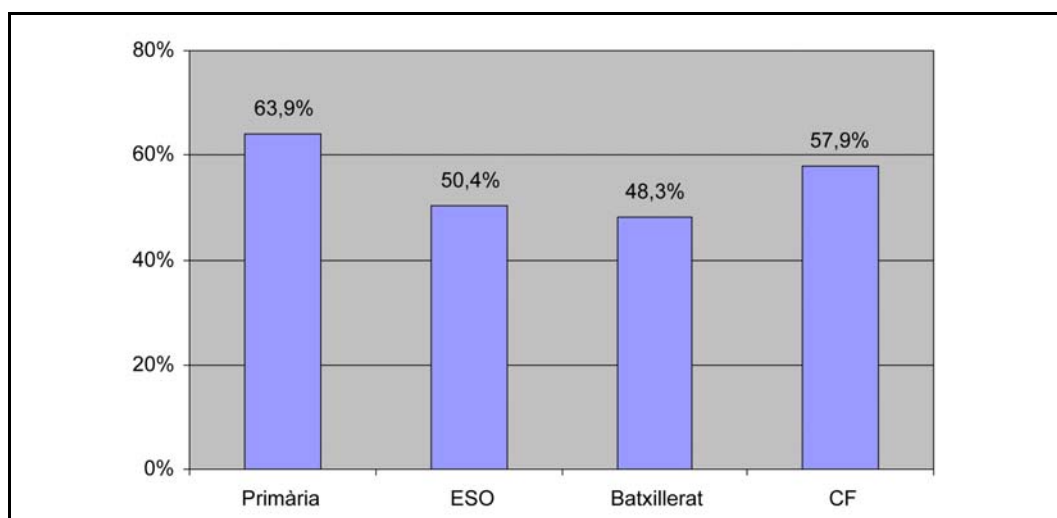
	Total	Noi	Noia
Freqüència nul·la	17,5	16,4	18,4
Freqüència mitjana	34,0	31,2	36,6
Freqüència alta	48,4	52,3	44,7

Les opcions de comunicació novament semblen més utilitzades per les noies, però en canvi, en la resta d'opcions que ja hem considerat minoritàries, sempre són els nois els qui en fan un ús més gran. En aquest sentit, els nois mostren una major tendència a la diversificació en l'ús del ventall de possibilitats que ofereix Internet, i en fan ús més per al treball en xarxa i també per a les opcions més minoritàries.

Per a una anàlisi del lloc que ocupa Internet en l'activitat diària dels alumnes, hem cregut necessari situar la presència quotidiana de l'ús de la xarxa en relació amb la resta d'activitats que porten a terme, quan són fora dels centres. D'aquesta manera, hem procurat identificar el possible efecte de substitució que podria tenir l'accés a Internet sobre altres activitats de dedicació habitual del temps lliure. Fent atenció a aquesta qüestió, el primer que es posa de manifest és que la primera percepció dels alumnes és que l'efecte de subs-

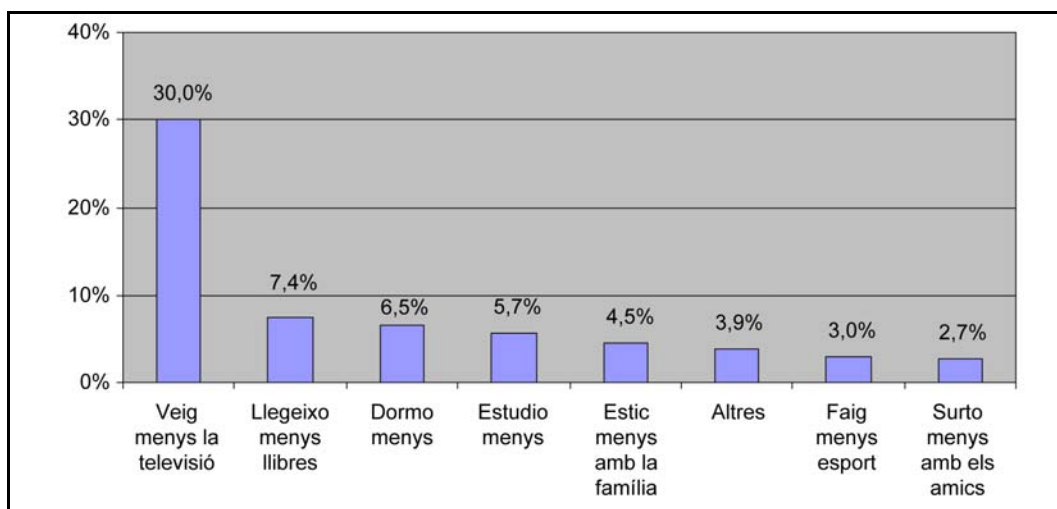
titució a què ens referim majoritàriament no s'ha produït, ja que el 55,7% diu que continua fent el mateix que ja feia abans de començar a utilitzar Internet. Aquesta posició, tot i ser dominant, és mantinguda de manera més significativa per les noies (60%) que pels nois (51,3%) i, d'altra banda, també es manifesta més clarament en algunes etapes com l'educació primària, en què els alumnes diuen (63,9%) haver modificat menys les seves formes d'activitat que en d'altres, com el batxillerat, en què aquesta afirmació es redueix al 48,3%.

Figura 19. Distribució per etapes dels alumnes que, tot i l'ús d'Internet, diuen no haver modificat la seva activitat fora del centre

Tot i aquesta primera percepció dominant, els alumnes apunten algunes activitats a què ara, des que utilitzen Internet, dediquen menys temps. Entre aquestes, destaca clarament, en primer lloc, la de veure la televisió (30%). La resta, confirmant la impressió general a què ens acabem de referir, s'apunten de manera minoritària.

Figura 20. Activitats que han deixat de fer els alumnes per efecte de l'ús d'Internet, quan no són al centre

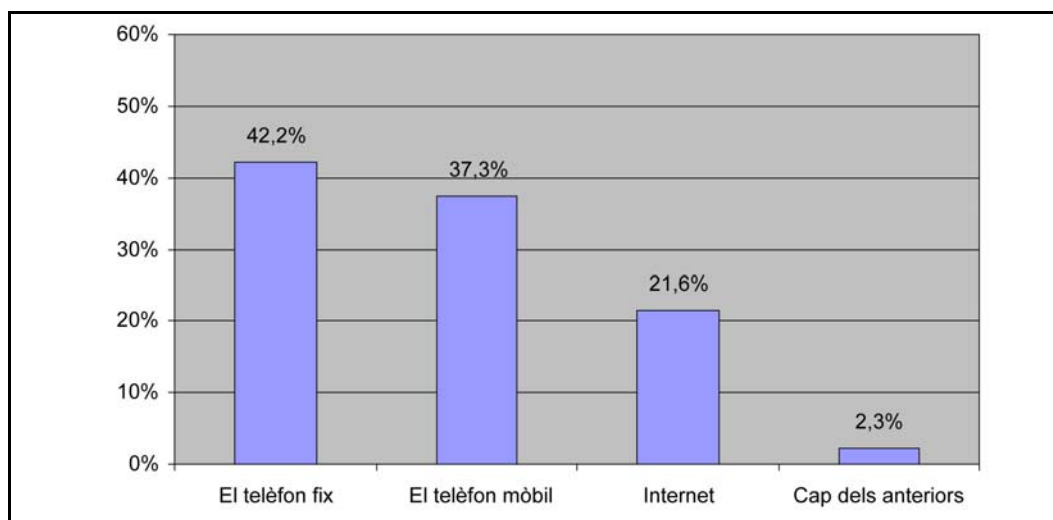
D'altra banda, tot i que les modificacions semblen poc importants, quan ens fixem en com es representa aquesta qüestió en les diferents etapes, podem veure com en algunes, com el batxillerat o l'ESO, la tendència a la substitució a què apuntàvem sembla que es dibuixa més clarament que en d'altres com l'educació primària, en què els canvis en l'activitat quotidiana dels alumnes encara serien menys pronunciats.

Taula 45. Activitats que han deixat de fer els alumnes per efecte de l'ús d'Internet, quan no són al centre: distribució per etapes

	Total	Primària	ESO	Batx.	CF
Continuo fent el mateix que abans	55,7	63,9	50,4	48,3	57,9
Veig menys la televisió	30,0	20,4	35,0	40,8	26,6
Llegeixo menys llibres	7,4	7,9	7,9	5,7	7,8
Dormo menys	6,5	2,7	8,7	8,5	9,7
Estudio menys	5,7	2,5	7,9	8,3	5,8
Estic menys amb la família	4,5	1,9	6,9	5,4	5,0
Altres	3,9	4,2	3,8	3,3	4,8
Faig menys esport	3,0	2,1	3,4	3,9	3,9
Surto menys amb els amics	2,7	3,7	2,8	0,8	2,8

En aquest sentit, podríem dir que les modificacions en els costums que s'apunten en les primeres etapes, per efecte de la incorporació d'Internet en l'activitat quotidiana, es consoliden o prenen major relleu en etapes superiors i, segurament, això no s'hauria d'explicar solament per efecte simple de l'augment d'edat dels alumnes. De fet, tal com s'observa a la taula anterior, l'increment en la tendència a la substitució que s'observa entre primària i secundària, en els cicles formatius perd força. Així doncs, cal fer atenció a raons de naturalesa més complexa que potser s'haurien de buscar en les característiques socioculturals i diferents interessos que distingeixen els estudiants de les dues modalitats possibles en l'educació secundària postobligatòria.

En aquest apropament a la incorporació d'Internet en els hàbits dels alumnes, ens fixarem també en la incidència que pot tenir en els seus altres instruments habituals de comunicació. Una primera anàlisi global d'aquest aspecte posaria de manifest que, com a mitjà de comunicació més habitual, Internet (21,6%) se situa darrere del telèfon fix (42,2%), que pràcticament doblaria el percentatge dels que diuen que és el que utilitzen de manera més habitual, i també per darrere del mòbil (37,3%).

Figura 21. Mitjans de comunicació utilitzats més habitualment pels alumnes

La titularitat dels centres no sembla incidir en aquest orde d'ús, però tot i que la prioritat en els instruments habituals de comunicació és manté, es pot observar una diferència en l'ús d'Internet, que és significativament menor en els alumnes dels centres públics (19'5%) que en els privats (24,2%).

Taula 46. Sistema de comunicació utilitzat habitualment pels alumnes, segons la titularitat

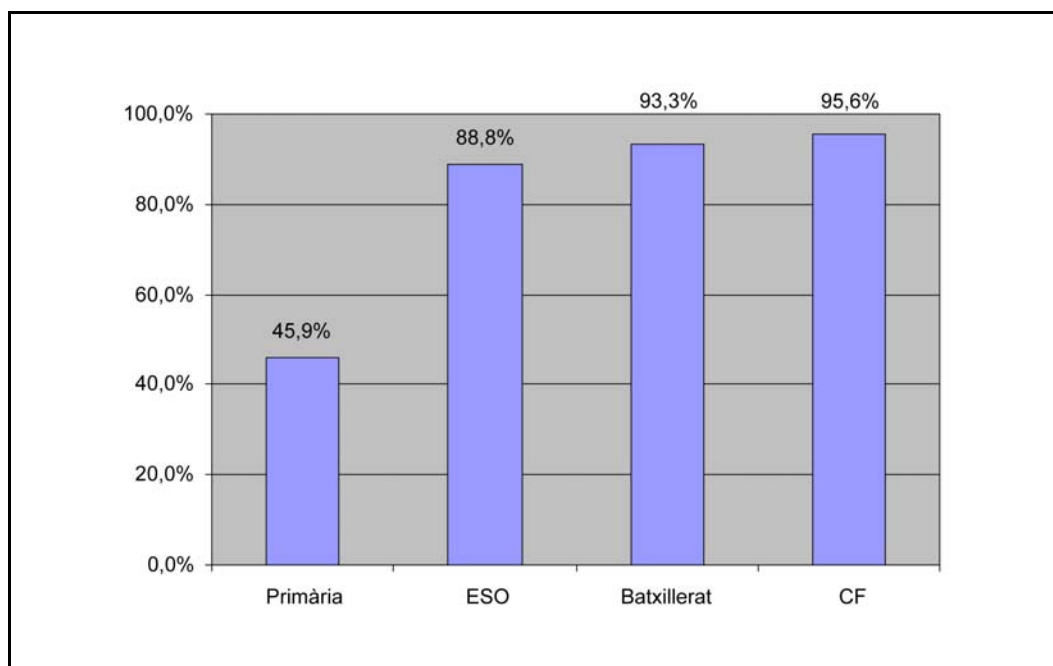
	Total	Públic	Privat
Telèfon fix	42,2	42,4	42,0
Telèfon mòbil	37,3	38,8	35,4
Internet	21,6	19,5	24,2
Cap dels anteriors	2,3	2,4	2,2

En aquests últims, la tendència dels alumnes a incorporar Internet com a eina per a la comunicació quotidiana sembla més gran. Tot i que hi ha menys alumnes (25,4%) en les escoles privades que en les públiques (31%) que no disposen de mòbil i que, per tant, la disponibilitat de l'eina de comunicació predominant és més alta.

D'altra banda, també és interessant veure com, en les diferents etapes educatives, la prioritat dels alumnes a què ens estem referint, en l'elecció de sistemes de comunicació, és manté clarament en l'educació primària (59,8%, telèfon fix; 24,5%, mòbil; 14,5%, Internet), però, en canvi, es modifica de manera evident en les etapes següents. En la resta d'etapes estudiades, el telèfon mòbil adquireix major protagonisme en detriment del telèfon fix. Aquesta tendència arriba al seu punt màxim en els cicles formatius, en què l'elecció del mò-

bil per a la comunicació habitual és del 61,8% (45,1% a l'ESO i 44,5% al batxillerat). De fet, aquesta progressió també s'observa quan fem atenció al nombre d'alumnes que disposen de telèfon mòbil, que de la primària a la secundària es duplica.

Figura 22. Alumnes que disposen de telèfon mòbil, per etapes

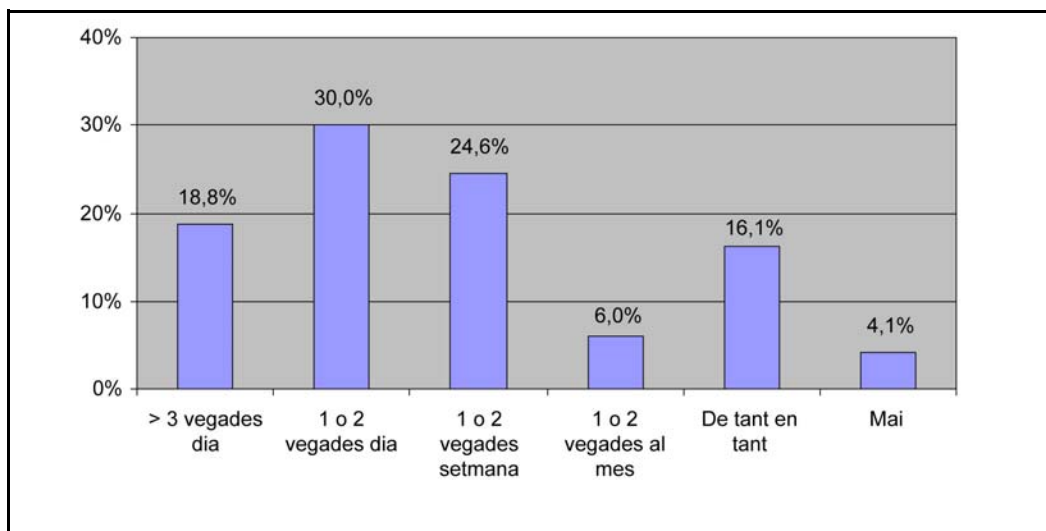
La modificació que apuntem entre primària i secundària també s'observa en l'ús d'Internet que augmenta i tendeix a equilibrar-se amb l'ús del telèfon fix, de manera clara en el cas de l'ESO, en què l'ús d'Internet arriba al punt màxim (29,7%) i, fins i tot, supera lleugerament l'ús del telèfon fix (29,2%). En el batxillerat i els cicles formatius, l'apropament entre l'ús d'Internet i el telèfon fix es manté amb predomini, però, d'aquest últim. Això s'observa de manera més clara en el batxillerat (29,8%, telèfon fix; 27,8%, Internet) que en els cicles formatius, en què l'ús d'Internet torna a baixar clarament (17,5%), però també l'ús del telèfon fix (22%), que, en aquesta etapa, arriba a la quota mínima, en favor, tal com dèiem abans, del mòbil.

Taula 47. Sistema de comunicació utilitzat habitualment pels alumnes, per etapes

	Total	Primària	ESO	Batx.	CF
Telèfon fix	42,2	59,8	29,2	29,8	22,0
Telèfon mòbil	37,3	24,5	45,1	44,5	61,8
Internet	21,6	14,5	29,7	27,8	17,5
Cap dels anteriors	2,3	3,2	1,5	1,5	2,0

En una major aproximació a aquest ús prioritari del telèfon mòbil per veure'n la freqüència i forma d'ús, s'aprecia com gairebé la meitat dels alumnes que tenen mòbil (48,8%) diuen que l'utilitzen per rebre trucades de veu, com a mínim, una vegada o dues vegades al dia.

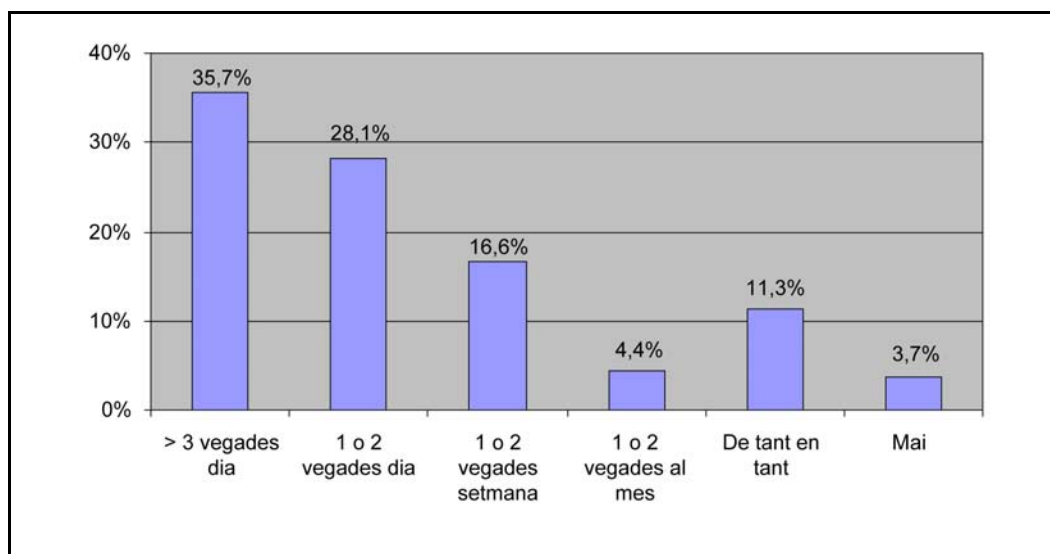
Figura 23. Freqüència amb què els alumnes utilitzen el mòbil per rebre trucades de veu

Aquest percentatge augmenta fins al 63,8%, quan es tracta d'enviar o rebre missatges de text. Això consolida aquesta pràctica, més similar a la missatgeria a través d'Internet, però condicionada també pel menor cost econòmic respecte a la trucada de veu, com a forma més habitual d'ús del mòbil per part dels alumnes. En l'extrem contrari, veiem com l'ús menys freqüent es refereix precisament a la connexió a Internet des del mateix mòbil. Són majoria (91,5%) els alumnes que diuen no fer ús d'aquesta possibilitat encara molt minoritària. Qualsevol d'aquestes dues formes d'ús augmenta clarament en el pas de l'educació primària a la secundària i troba els percentatges d'ús més elevats en els cicles formatius.

Taula 48. Freqüència amb què els alumnes utilitzen el mòbil per rebre trucades de veu: distribució per etapes

	Total	Primària	ESO	Batx.	CF
> 3 vegades dia	18,8	16,6	19,8	17,1	25,7
1 o 2 vegades dia	30,0	27,3	28,1	32,5	37,6
1 o 2 vegades setmana	24,6	19,9	26,5	29,2	20,5
1 o 2 vegades al mes	6,2	7,6	6,9	5,2	2,7
De tant en tant	16,1	19,7	16,1	14,0	11,4
Mai	4,1	8,8	2,4	1,9	2,1

Figura 24. Freqüència amb què els alumnes utilitzen el mòbil per rebre trucades de text

En canvi, no sembla que la situació socioeconòmica dels alumnes, ni la titularitat dels centres a què pertanyen tingui una incidència clara en aquests sistemes habituals de comunicació.

En darrer terme, encara voldríem fer notar la distinció entre la conducta dels nois i la de les noies en aquestes formes de comunicació quotidianes. La qüestió és que, en la comparació entre els diferents sistemes de comunicació, les noies fan un major ús del telèfon fix (44,3%) i sobretot del telèfon mòbil (40,3%), en detriment de l'ús d'Internet (16,5%). De fet, en l'ús d'aquests dos últims mitjans, la diferència entre sexes, tal com mostra la taula següent, és estadísticament significativa.

Taula 49. Sistema de comunicació que utilitzen els alumnes habitualment: diferències segons el sexe

	Total	Nois	Noies
Telèfon fix	42,2	40,1	44,3
Telèfon mòbil	37,3	34,0	40,3
Internet	21,6	27,0	16,5
Cap dels anteriors	2,3	3,0	1,7

Quan ens fixem en l'ús del mòbil, com a mitjà més utilitzat a secundària, ens adonem que les diferències es mantenen. En primer, terme les alumnes disposen de telèfon mòbil en el 74% dels casos i, en canvi, en el cas els nois, tot i que també són majoria els que disposen de mòbil, aquest percentatge es redueix al 68,3%. D'altra banda, també són les alumnes les que en fan major ús. Això s'observa en relació amb l'ús per enviar o rebre trucades de veu: un 20,9% de

noies diuen que utilitzen el mòbil més de 3 vegades al dia. En el cas dels nois, aquest percentatge és més baix (16,5%). Pel que fa als missatges de text, la diferència encara és més important: un 40% de noies diuen que envien missatges de text més de tres vegades al dia i, en canvi, en el cas dels nois, aquest nivell de freqüència baixa fins al 30,8%.

d) Tipus de pràctiques docents, obertura de l'activitat professional i ús d'Internet fora del centre

L'obertura de l'activitat professional en els centres es reflecteix de manera inversa en l'ús de la xarxa fora del centre: el percentatge dels que diuen que, quan són fora del centre, no es connecten mai a Internet és significativament més elevat en els centres amb equips docents més oberts (26,5%) que no pas en els que s'identifiquen com a més tancats (11%). Aquesta tendència es manté en la freqüència mitjana i es corrobora en la freqüència de connexió més alta, en què trobem més de la meitat (58%) dels alumnes dels centres que podríem considerar més tancats, la qual cosa suposa una diferència significativa en relació amb els més oberts (35,5%).

Taula 50. Freqüència de connexió a Internet fora del centre, segons l'estil docent

	Total	Poc centrat	Centraten un nivell mitjà	Molt centrat
Freqüència nul·la	17,5	14,6	15,9	23,6
Freqüència mitjana	34,0	31,0	33,8	37,3
Freqüència alta	48,4	54,3	50,1	38,8

La tendència d'aquestes diferències es manté quan fem atenció a l'estil docent del professorat: en aquest cas trobem freqüències de connexió fora del centre significativament més baixes en els centres on els equips de professorat s'atribueixen els estils de docència més centrats en l'estudiant:

Taula 51. Freqüència de connexió a Internet fora del centre, segons l'estil docent

	Total	Poc centrat	Centrat en un nivell mitjà	Molt centrat
Mai	17,5	14,6	15,9	23,6
Molt de tant en tant	20,1	18,8	20,3	21,1
2 o 3 vegades al mes	13,8	12,2	13,5	16,2
2 o 3 dies a la setmana	21,3	21,1	21,5	21,2
Pràcticament cada dia	27,1	33,2	28,6	17,5

En la interpretació d'aquesta situació, cal no oblidar la representació de les diferents etapes en la tipologia de centres a què ens estem referint. En aquest sentit, semblaria que la major freqüència de connexió dels alumnes dels centres que hem considerat més tancats potser podria vincular-se a la major autonomia dels estudiants dels centres de secundària que es troben representats majoritàriament en aquest grup. D'altra banda, aquesta situació també posaria de manifest la desconexió existent entre l'activitat que han de desenvolupar aquests estudiants quan són a l'aula i la que porten a terme de manera habitual quan són fora del centre. Aquest contrast es pot veure amb més precisió quan comparem l'ús d'Internet a l'aula amb l'ús que en fan els estudiants quan no són al centre: en aquesta situació, tal com es posa de manifest en la taula següent, les freqüències d'ús de la xarxa augmenten en tots els casos, però ho fan significativament més per al cas dels alumnes que es troben en les etapes que hem considerat menys obertes. Gairebé tres quartes parts d'aquests estudiants (72%) utilitzen Internet, quan són fora del centre, per buscar informació útil per als seus treballs, però a banda d'aquesta primera opció són majoria els que hi accedeixen per baixar-se música, jocs o pel·lícules (63,9%) o per buscar informació sobre altres temes que els interessin (62,1%), i encara són més de la meitat els que s'hi connecten per participar en xats (53,6%) o per enviar i rebre missatges d'amics o familiars (58,2%).

Taula 52. Finalitats d'ús d'Internet fora de l'aula, segons l'obertura dels centres

	Total	Tancada	Obertura Intermèdia	Oberta
Buscar informació per a fer els deures o treballs	71,2	72,0	71,9	68,9
Baixar-me música, jocs, pel·lícules...	56,6	63,9	57,8	46,4
Buscar informació sobre temes que m'interessin	56,4	62,1	57,1	49,2
Participar en xats	52,0	53,6	54,0	46,4
Enviar i rebre missatges d'amics o familiars	49,7	58,2	50,8	38,4
Comunicar-me amb els companys per fer treballs de l'escola/institut	26,3	34,3	28,2	14,0
Participar en fòrums de discussió i debats	6,9	8,6	7,4	4,1
Crear o modificar la meua pàgina web personal	5,3	6,3	5,4	4,0
Comprar (llibres, música, entrades...)	3,9	4,2	3,9	3,6
Altres	21,5	23,2	19,7	23,4

Així doncs, especialment per al cas d'aquests últims alumnes, és a dir per als que se situen en els centres amb formes d'activitat docent menys obertes, se subratlla la dissociació que es produeix entre allò que fan els estudiants a l'aula i la seva activitat habitual a la xarxa

quan són fora del centre. Aquesta apreciació, l'augment en l'accés a la xarxa fora del centre, per a la cerca d'informació (83,3%), però també per a la comunicació (70,6%) i per al treball en xarxa (29,4%), també es pot fer per al cas dels estudiants vinculats a les formes de docència més obertes, però el contrast segurament és menys accentuat.

Taula 53. Finalitats d'ús d'Internet fora de l'aula, segons l'obertura dels centres

	Total	Tancada	Obertura intermèdia	Oberta
Informació	83,3	84,5	83,8	81,3
Comunicació	70,6	76,5	72,5	60,8
Altres	65,5	71,2	65,7	59,1
Treball en xarxa	29,4	37,3	31,5	16,8

e) Incidència dels pares i mares en l'ús d'Internet

En l'anàlisi de l'ús d'Internet, fora de l'àmbit escolar, també hem volgut posar en relació l'ús de la xarxa per part dels alumnes i el que en fan els seus pares i mares, des del punt de vista dels mateixos estudiants. En aquesta aproximació, el primer que es detecta és una certa tendència entre els pares i mares dels alumnes més joves, els de primària, a una major freqüència d'accés a Internet. Sense que les diferències siguin gaire importants, s'observa, especialment en les freqüències més altes que els percentatges d'aquests pares i mares augmenta significativament (49,3%). En contrast, els pares dels alumnes dels cicles formatius sembla que tendeixen a menors nivells de connexió: això s'observa tant en la disminució del percentatge dels que se situen en la freqüència alta (5,5%) com en l'augment dels que podem trobar entre els que diuen que no es connecten mai a la xarxa (10,6%).

Taula 54. Freqüència d'ús d'Internet per part dels pares i mares, segons les etapes

	Total	Prim.	ESO	Batx.	CF
Alta	23,2	25,9	22,6	21,0	15,7
Mitjana	12,6	12,9	11,9	15,1	7,9
Baixa	18,1	15,3	20,0	22,0	17,7
Nul·la	44,9	44,6	44,5	40,7	58,1

D'altra banda, també es pot copsar immediatament que els pares i mares dels centres públics accedeixen a la xarxa significativament menys que els dels centres privats. Aquesta diferència s'observa principalment en la inversió que es produeix en els valors extrems. El percentatge de pares i mares dels centres públics baixa significativament quan ens referim

a la freqüència de connexió més alta (47,8%) i, així mateix, també augmenta quan fem atenció a la freqüència de connexió nul·la (61,3%).

Taula 55. Freqüència d'ús d'Internet per part dels pares i mares, segons la titularitat

	Total	Públic	Privat
Alta	23,2	20,1	26,9
Mitjana	12,6	11,6	13,8
Baixa	18,1	17,2	19,3
Nul·la	44,9	50,1	38,7

Anant més enllà en aquesta caracterització i amb l'intent de fer èmfasi en la base sociocultural que podria incidir en el vincle entre l'ús d'Internet per part dels alumnes i el que en fan els seus pares, hem posat l'atenció en la relació entre l'accés a la xarxa i la llengua habitual en l'àmbit familiar. En l'anàlisi d'aquesta qüestió, es posa de manifest que la freqüència d'ús d'Internet per part dels pares i mares augmenta significativament quan la llengua que es parla a casa és el català i disminueix en les llars de parla castellana. Aquestes diferències, que es mantenen en totes les freqüències, es posen especialment de relleu en els valors extrems i, principalment, quan fem atenció als que diuen que no es connecten mai a la xarxa: el percentatge de pares i mares que diuen que no es connecten mai a la xarxa creix significativament entre els de parla castellana (75,4%), de la mateixa manera que es redueix per al cas dels que parlen català (39%).

Taula 56. Llengua parlada a l'àmbit familiar i ús d'Internet per part dels pares i mares

	Total	Alta	Mitjana	Baixa	Nul·la
Castellà	65,8	55,7	57,3	60,8	75,4
Català	52,8	68,1	63,2	59,6	39,0
Àrab	1,7	0,7	1,1	0,9	2,7
Altres	3,5	4,4	2,6	2,7	3,5

La relació que identifiquem es manté quan, amb major precisió, distingim els que només parlen català a l'àmbit familiar dels que solament parlen castellà.

Taula 57. Llengua parlada a l'àmbit familiar i ús d'Internet per part dels pares i mares

	Total	Alta	Mitjana	Baixa	Nul·la
Només castellà	43,8	29,6	34,7	38,4	56,1
Només català	32,0	42,8	40,9	37,9	21,5
Tant català com castellà	19,1	22,7	20,6	20,2	16,3
Àrab	1,7	0,7	1,1	0,9	2,7

En darrer terme, aquest lligam entre llengua i ús de la xarxa es produeix en el mateix sentit quan l'atenció es posa en la llengua parlada amb els amics:

Taula 58. Llengua parlada amb els amics i ús d'Internet per part dels pares i mares

	Total	Alta	Mitjana	Baixa	Nul·la
Castellà	74,5	69,1	66,9	72,1	80,6
Català	57,9	71,0	68,3	63,5	45,9
Àrab	0,9	0,2	0,5	0,7	1,4
Altres	1,8	2,2	2,8	1,9	1,2

En qualsevol cas, tal com dèiem abans, la relació que estem apuntant constitueix únicament un dels indicadors que es desprèn del fonament sociocultural i econòmic en què se sustenta l'ús de la xarxa. Cal no oblidar, en aquest darrer aspecte, la presència significativament més elevada de famílies de llengua catalana, en els centres de situació socioeconòmica més alta i l'augment significatiu de les de llengua castellana en els de situació socioeconòmica més baixa.

D'altra banda, encara en l'anàlisi de factors socioculturals que podrien incidir en l'aproximació a la xarxa, també volem fer notar que, aparentment, també s'estableix una relació entre el rendiment acadèmic dels alumnes i la proximitat a Internet dels pares i mares. Així, quan fem atenció als alumnes amb més dificultats, veiem que es produeix una disminució significativa en el nombre dels pares i mares d'aquests alumnes que es connecten a Internet amb una freqüència alta (13,4%) i, fins i tot, mitjana (13,1%). En el mateix sentit, aquest percentatge augmenta significativament quan ens referim als que mai fan ús de la xarxa (19,9%). Aquesta mateixa tendència s'observa per al cas dels alumnes amb alguna dificultat de rendiment acadèmic, però, en canvi, s'inverteix en els que avancen satisfactòriament. Els pares i mares d'aquests últims augmenten significativament en els nivells de connexió més alts (51%) i, en canvi, es redueixen, també de manera significativa, quan fem atenció als que mai fan ús d'Internet.

Taula 59. Rendiment acadèmic i ús d'Internet per part dels pares i mares

	Total	Alta	Mitjana	Baixa	Nul·la
Força dificultats	17,0	13,4	13,1	17,2	19,9
Alguna dificultat	35,9	31,5	36,7	33,5	38,8
Progrés adequat	42,7	51,0	46,3	45,4	36,4

Més enllà d'aquestes condicions, el vincle entre l'accés a la xarxa per part de pares i mares i l'ús que en fan els alumnes es posa de manifest, en primer terme, en relació amb la valo-

ració que fan els mateixos alumnes del seu domini d'Internet. Els pares i mares dels que s'atribueixen un major nivell d'expertesa se situen de manera significativa (65,9%) en els nivells de connexió més elevats i en menor percentatge (41%) entre els que no utilitzarien mai la xarxa. Aquest plantejament, d'altra banda, s'inverteix quan fem atenció als alumnes que es consideren menys experts:

Taula 60. Valoració dels alumnes de la pròpia expertesa en l'ús d'Internet i freqüència d'ús de la xarxa per part dels pares i mares

	Total	Alta	Mitjana	Baixa	Nul·la
Molt alt	15,6	22,9	18,1	16,9	10,8
Alt	36,6	43,0	42,1	41,2	30,2
Ni alt ni baix	30,4	24,4	29,9	29,8	34,0
Baix	9,7	5,4	5,4	7,7	13,7
Molt baix	7,4	4,0	4,0	4,3	11,1
Mitjana	6,31	6,98	6,76	6,66	5,72
Desviació	2,31	2,08	2,04	2,05	2,43

La connexió amb l'expertesa a què estem apuntant també s'observa en la relació amb el nombre d'anys que fa que els alumnes naveguen per Internet. Així, els pares i mares dels que fa més de dos anys que fan ús de la xarxa també són els que se situen de manera significativa en els percentatges de connexió més elevats i, en el mateix sentit, els que ocupen en menor proporció el nivell de connexió nul·la:

Taula 61. Anys que fa que els alumnes naveguen per Internet i freqüència d'ús de la xarxa per part dels pares i mares

	Total	Alta	Mitjana	Baixa	Nul·la
No he navegat mai per Internet	3,3	1,0	1,2	1,3	5,8
Menys d'un any	18,9	10,2	15,2	15,8	25,5
Entre 1 i 2 anys	29,2	24,2	26,4	31,7	31,7
Entre 2 i 3 anys	24,2	29,6	29,5	26,9	18,9
Entre 3 i 4 anys	13,1	18,5	16,3	15,5	8,7
Més de 4 anys	8,3	14,8	10,1	7,4	4,7

Així mateix, quan fem atenció a habilitats concretes, es confirma la tendència a què al·ludim: novament, sembla que els pares i mares dels alumnes més destres en l'ús de la xarxa són també els que s'hi connecten amb major freqüència; en canvi, els dels que s'atribueixen un nivell baix o nul se situen significativament en el lloc dels que no utilitzen mai Internet.

Taula 62. Domini d'Internet per part dels alumnes i ús de la xarxa per part dels pares i mares

	Total	Alta	Mitjana	Baixa	Nul·la
Nul	4,4	1,9	2,3	1,9	7,3
Nivell baix	17,9	11,5	12,8	12,9	24,3
Nivell mitjà	49,2	48,4	47,8	51,9	49,1
Nivell alt	28,5	38,2	37,1	33,3	19,3

De fet, quan són fora del centre, el nivell d'activitat dels alumnes a Internet podríem dir que, en certa manera, es pot equiparar al dels seus pares: els pares i les mares dels alumnes que no es connecten mai a la xarxa, o bé ho fan molt de tant en tant, són també els que es troben en els índexs de connexió més baixos. La coincidència també es produeix en sentit contrari: quan els alumnes s'atribueixen una major freqüència de connexió els seus pares també se situen en els nivells més alts. Sense oblidar que el nivell de connexió dels pares l'hem obtingut a partir de la percepció dels seus fills, aquestes correlacions semblen lògiques.

Taula 63. Freqüència d'accés a Internet dels pares i mares i dels alumnes, quan són fora del centre

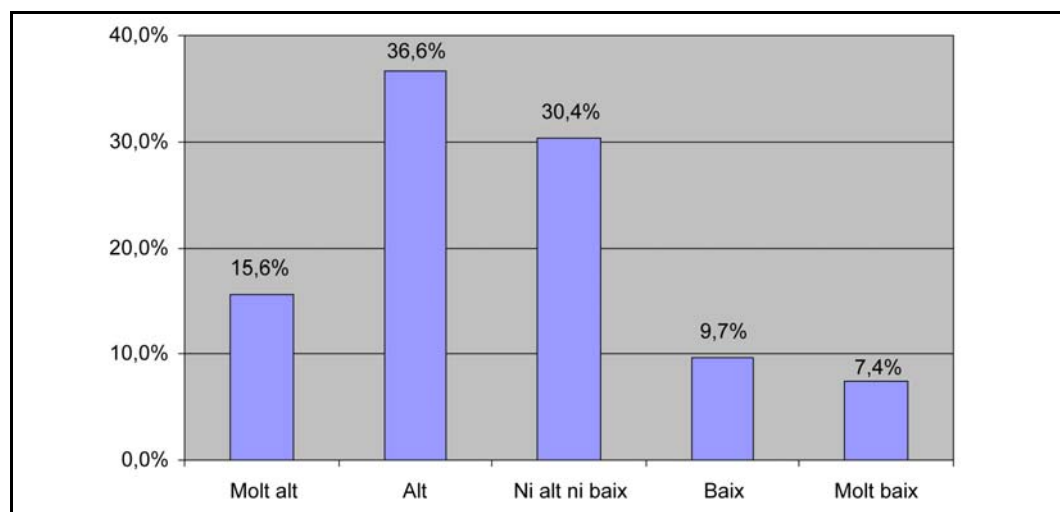
	Total	Alta	Mitjana	Baixa	Nul·la
Mai	17,5	6,4	8,6	6,7	29,9
Molt de tant en tant	20,1	17,6	13,7	19,9	23,2
2 o 3 vegades al mes	13,8	12,7	13,8	14,3	14,3
2 o 3 dies a la setmana	21,3	25,1	28,9	25,8	15,6
Pràcticament cada dia	27,1	38,3	35,0	33,3	16,8

6.3. Expertesa i formació dels alumnes en l'ús d'Internet

6.3.1. Habilitats en l'ús Internet

Més enllà de les maneres com Internet és utilitzada pels alumnes quan són al centre o a la llar, aquest estudi també pretén posar de manifest la percepció dels estudiants sobre el mateix coneixement de la xarxa, sobre les destreses que han adquirit a l'hora de fer-ne ús, la manera com les adquireixen i el paper que juguen l'escola i l'entorn familiar en tot això. En una primera apreciació global, la majoria dels alumnes (52,2%) diuen tenir un domini alt (36,6%) o molt alt (15,6%) d'Internet. Solament el 17,1% consideren que la seva habilitat a l'hora d'utilitzar la xarxa és baixa (9,7%) o molt baixa (7,4%). Així doncs, la perspectiva que ofereixen els alumnes sobre la pròpia competència en aquest àmbit sembla prou satisfactòria. De fet, el 82,6% dels alumnes quedarien inclosos entre el nivell de domini mitjà i el més alt.

Figura 25. Valoració del propi domini d'Internet

Per a matisar aquesta percepció general, fent atenció a la titularitat dels centres, cal dir que, quan trobem diferències entre centres públics i privats, els nivells més alts en la percepció de domini sempre se situen del costat d'aquests últims, tal com s'observa a la taula següent:

Taula 64. Valoració del propi domini d'Internet, segons la titularitat dels centres

	Total	Públic	Privat
Molt alt	15,6	15,3	15,9
Alt	36,6	34,1	39,7
Ni alt ni baix	30,4	30,2	30,7
Baix	9,7	11,4	7,5
Molt baix	7,4	8,6	5,9

També són els alumnes dels centres públics els que diuen que s'han incorporat a l'ús de la xarxa més recentment: un 20,8% diuen que fa menys d'un any que la utilitzen. En els centres privats, aquest percentatge es redueix significativament al 16,6%. En aquests centres, una quarta part dels alumnes (25%) diuen que fa tres anys, com a mínim, que utilitzen Internet. En canvi, en els centres públics, solament es troben en aquesta situació el 18,4% dels casos. La diferència en aquest extrem també és prou significativa.

Taula 65. Anys que fa que els alumnes naveguen per Internet, segons la titularitat dels centres

	Total	Públic	Privat
No he navegat mai per Internet	3,3	3,8	2,8
Menys d'un any	18,9	20,8	16,6
Entre 1 i 2 anys	29,2	30,7	27,4
Entre 2 i 3 anys	24,2	22,9	25,7
Entre 3 i 4 anys	13,1	11,7	14,8
Més de 4 anys	8,3	6,7	10,2

En aquest mateix sentit, també són els alumnes dels centres amb una situació socio-econòmica més alta els que creuen tenir un major domini d'Internet. El 54,3% dels alumnes d'aquests centres diuen que, en aquest aspecte, disposen d'un grau de destresa alt (40,6%) o molt alt (13,7%) i els que se situen en els nivells més baixos no superen el 15,1%. Les diferències amb els alumnes dels centres en situació més baixa mantenen aquest decantament cap a un menor domini d'aquests últims, tant en els nivells alts, en què tot i això, hi podem situar més de la meitat dels alumnes d'aquests centres (50,4%), com en els més baixos (17,3%).

Taula 66. Valoració del propi domini d'Internet, segons la situació socioeconòmica dels centres

	Total	SSE baixa	SSE mitjana	SSE alta
Molt alt	15,6	18,2	15,1	13,7
Alt	36,6	32,2	37,0	40,6
Ni alt ni baix	30,4	31,6	29,9	30,5
Baix	9,7	9,2	9,9	9,6
Molt baix	7,4	8,1	7,9	5,5

Val la pena fer notar que, en aquesta apreciació general de la pròpia habilitat en l'ús d'Internet, les noies tendeixen a posicionar-se en un nivell mitjà (34,3%) més que no pas els nois (26,4%). En canvi, se situen per darrere d'aquests, tant en els nivells més alts, com en els

més baixos. El percentatge de nois que diuen disposar d'un nivell molt alt en aquestes qüestions (20,6%), pràcticament dobla les noies que se situen en aquest mateix punt (10,7%). Així mateix, les que consideren que disposen d'un domini baix (11,1%) o molt baix (8,7%) són significativament més (19,8%) que el percentatge de nois que es podrien trobar en aquesta mateixa posició (14,2%).

Taula 67. Diferències en la valoració que fan els alumnes del mateix domini d'Internet, segons el sexe

	Total	Noi	Noia
Molt alt	15,6	20,6	10,7
Alt	36,6	38,4	35,1
Ni alt ni baix	30,4	26,4	34,3
Baix	9,7	8,2	11,1
Molt baix	7,4	6,0	8,7

Aquesta apreciació es repeteix quan fem atenció als anys que fa que els alumnes naveguen per Internet. Hi ha més noies (3,8%) que no pas nois (2,8%) que diuen no haver-hi navegat mai. Tot i que aquest percentatge, en qualsevol dels casos, és força reduït i prové, en gran mesura, de l'educació primària, sembla que marca una tendència d'incorporació més tardana de les noies a Internet. Així, quan fem atenció als que diuen que fa més de quatre anys que utilitzen la xarxa, els nois doblen (11,1%) les noies (5,5%) i les diferències també són significatives en els que s'hi han incorporat més recentment: les que hi accedeixen de fa menys d'un any són el 20,6% i, en canvi, en aquest cas, s'hi troba un percentatge més reduït de nois (17,2%).

Taula 68. Diferències en els anys que fa que els alumnes naveguen per Internet, segons el sexe

	Total	Noi	Noia
No he navegat mai per Internet	3,3	2,8	3,8
Menys d'un any	18,9	17,2	20,6
Entre 1 i 2 anys	29,2	27,5	31,0
Entre 2 i 3 anys	24,2	24,6	23,8
Entre 3 i 4 anys	13,1	13,8	12,5
Més de 4 anys	8,3	11,1	5,5

De fet, quan preguntem als alumnes pel domini d'habilitats específiques en l'ús d'Internet, les diferències entre sexes es mantenen clarament en el mateix sentit a què ens acabem de referir. L'equilibri entre ambdós sexes solament es produeix en aspectes molt concrets,

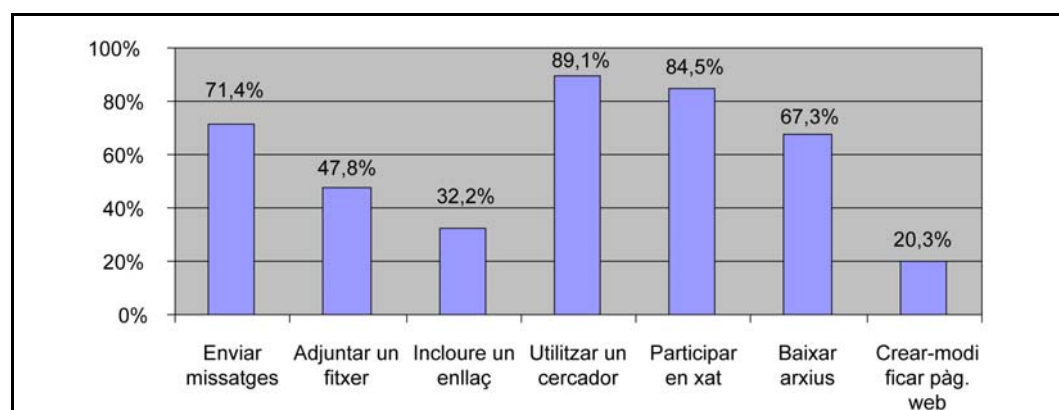
com la capacitat de participar en xats, en què les noies se senten gairebé tan expertes (83,9%) com els nois (85,1%). En d'altres procediments, tot i que un alt percentatge de noies es consideren prou destres, sempre se situen en nivells més baixos que els nois i, en qualsevol cas, ocupen els majors percentatges d'alumnes que no se senten capaços de portar a terme determinats processos en la utilització de la xarxa. Les diferències amb els nois, en aquest aspecte, sempre són significatives.

Taula 69. Habilitats dels alumnes en l'ús d'Internet: diferències segons el sexe

	Total	Noi	Noia
Enviar missatges	71,4	73,5	69,5
Adjuntar Un Fitxer	47,8	53,6	42,4
Incloure un link	32,2	39,2	25,7
Utilitzar un cercador	89,1	90,9	87,3
Participar en xat	84,5	85,1	83,9
Baixar arxius	67,3	75,7	59,3
Crear/modificar pàg. web	20,3	27,0	13,9

Ens cal fer atenció, però, des d'una perspectiva més general, al nivell d'expertesa declarat pels alumnes en relació amb el conjunt d'habilitats en l'ús d'Internet a què ens estem referint. En un bon nombre de casos, la majoria d'alumnes, es consideren capaços de resoldre determinats processos necessaris per a poder fer ús de la xarxa: una gran majoria (89,1%) diuen que saben utilitzar un cercador per a buscar una pàgina web i participar en un xat (84,5%), gairebé tres quartes parts dels alumnes (71,4%) diuen que saben enviar un missatge de correu electrònic i també són majoria encara (67,3%) els que es consideren capaços de baixar-se un arxiu o programa. Cal fer notar que es tracta de percentatges prou elevats, més quan tenim en compte que, en molts casos, tal com hem pogut constatar, aquestes habilitats no s'han adquirit a l'escola.

Figura 26. Habilitats dels alumnes en l'ús d'Internet

En canvi, en d'altres processos ja són minoria els qui es creuen prou destres. Menys de la meitat dels alumnes (47,8%) es veuen capaços d'adjuntar un fitxer a un missatge de correu electrònic (47,8%). Podríem dir que aquesta és l'única habilitat bàsica²²⁸ no dominada per la majoria dels alumnes, tot i que, en aquest cas concret, cal matisar. Si fem atenció a les diferents etapes, veurem que solament són els alumnes d'educació primària els que se situen en un percentatge significativament inferior (27,5%). En la resta d'etapes, la majoria d'alumnes diuen que disposen d'aquesta habilitat (ESO, 60,5%; batxillerat, 72,7%; cicles formatius, 55,2%).

Aquest matís, però, ja no es pot aplicar a d'altres habilitats que podríem considerar més avançades. Són minoria (32,2%) els capaços d'incloure un enllaç en un missatge de correu electrònic, en qualsevol de les etapes (educació primària, 20,7%; ESO, 38,4%; batxillerat, 48,9%; cicles formatius, 33,9%) i encara són menys (20,3%) els qui diuen que sabrien dissenyar o modificar una pàgina web (educació primària, 12,4%; ESO, 29,3%; batxillerat, 26,7%; cicles formatius, 16,2%).

En qualsevol cas, des del punt de vista dels estudiants, podem dir que la majoria dominen les habilitats bàsiques d'ús d'Internet a què ens hem referit. De fet, únicament un 4,4% del conjunt d'alumnes diuen que no saben utilitzar Internet.

Taula 70. Diferències en la valoració que fan els alumnes del propi domini d'Internet, per etapes

	Total	Primària	ESO	Batx.	CF
Molt alt	15,6	21,2	11,8	11,1	9,0
Alt	36,6	33,4	41,6	37,8	33,6
Ni alt ni baix	30,4	24,6	32,4	36,6	40,6
Baix	9,7	9,9	8,9	9,8	10,9
Molt baix	7,4	10,7	5,1	4,1	5,4

Les diferències entre les etapes es poden apreciar de manera significativa en les destreses específiques a què ens hem referit. Els alumnes d'educació primària se situen sistemàticament per sota de les mitjanes, però a partir d'aquesta primera etapa s'aprecia un progressiu augment d'aquestes capacitats que arriba al punt màxim en el batxillerat. Cal fer notar, d'altra banda, que en aquesta progressió, els alumnes dels cicles formatius es troben per darrere dels de batxillerat i, gairebé en tots els casos, també dels d'ESO.

228. Hem considerat habilitats bàsiques les previstes en les acreditacions de l'European Computer Driving Licence (ECDL).

En l'adquisició d'aquestes habilitats específiques, novament trobem diferències entre els alumnes de centres públic i privats, sempre a favor d'aquests últims. Aquesta diferència també apareix en els alumnes que diuen que no saben utilitzar Internet. En aquest cas, el percentatge, tot i que reduït en ambdós casos, també és significativament més alt en els centres públics (5,2%) que en els privats (3,4%). Això vindria a confirmar la diferència que apuntàvem anteriorment, quan ens referíem a la percepció general dels alumnes del propi domini d'Internet, en què la titularitat també permetia identificar diferències significatives en el mateix sentit que apuntem ara i que, en qualsevol cas, per a la seva interpretació ens remetrien, probablement, a qüestions de tipus socioeconòmic.

Taula 71. Habilitats dels alumnes en l'ús d'Internet, segons la titularitat dels centres

	Total	Públic	Privat
Enviar missatges	71,4	67,7	76,0
Adjuntar un fitxer	47,8	43,4	53,3
Incloure un link	32,2	29,5	35,6
Utilitzar un cercador	89,1	86,9	91,6
Participar en xat	84,5	81,7	87,9
Baixar arxius	67,3	62,5	73,1
Crear/Modificar pàg. web	20,3	17,1	24,2

En aquestes habilitats, es poden observar poques o nul·les diferències entre alumnes de centres de Barcelona i la seva àrea metropolitana i els de les ciutats grans que no pertanyen a aquesta àrea. En canvi, els alumnes de les ciutats petites que no formen part de l'àrea metropolitana i els dels centres de l'àmbit rural acostumen a estar per sota de la mitjana. Això podria explicar-se per l'etapa en què es troben els alumnes de l'àmbit rural, ja que, tal com hem vist, l'adquisició d'aquestes destreses augmenta clarament a l'educació secundària. D'altra banda, també és possible que els alumnes de les ciutats grans trobin altres oportunitats que, més enllà del treball a l'aula, els proporcionen majors habilitats, que les que poden adquirir els alumnes de l'àmbit rural.

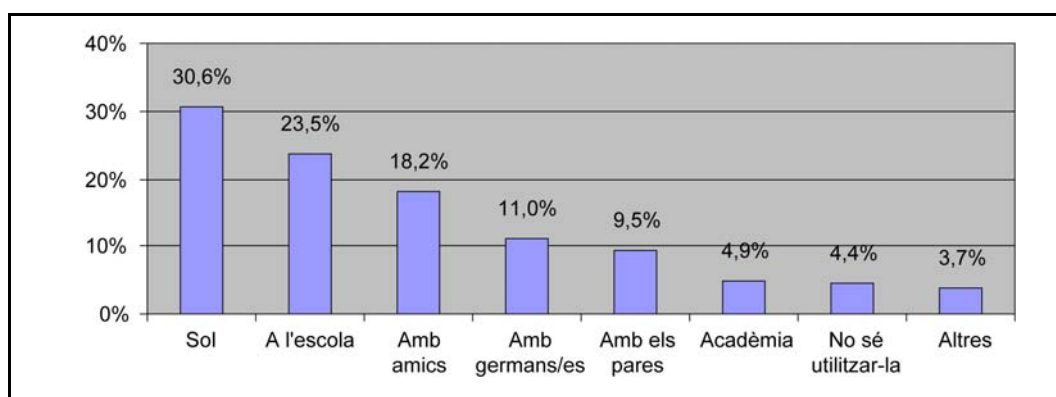
En darrer terme cal dir que no sembla que el rendiment acadèmic tingui una incidència directa en l'adquisició d'aquestes destreses. De fet, en força casos, fins i tot els alumnes amb més dificultats són els que declaren tenir un major domini dels processos d'ús de la xarxa. Qüestió que posaria de manifest que aquestes habilitats no són gaire utilitzades ni valorades a l'escola.

6.3.2. Formació dels alumnes en l'ús d'Internet

A banda d'una aproximació general al nivell d'expertesa dels alumnes pel que fa a l'ús de la xarxa, també ens interessa conèixer com han adquirit aquestes destreses i quin paper atribueixen als centres docents, a les famílies o a d'altres actors en aquest aprenentatge.

L'anàlisi d'aquesta qüestió posa de manifest, en primer terme, que una gran majoria d'alumnes (74,2%) diuen que han après a utilitzar Internet fora de l'escola: sols (30,6%), amb amics (18,2%), amb l'ajut dels germans (11%), dels pares i mares (9,5%) o en una acadèmia d'informàtica (4,9%). En contrast, el percentatge dels que diuen haver-ne après a l'escola es redueix al 23,5%.

Figura 27. Origen de la formació dels alumnes en ús d'Internet.

Aquest plantejament troba diferències significatives en la manera com es produeix en les diferents etapes. En termes generals, podríem dir que en l'educació primària, en comparació amb la secundària, s'observa una tendència diferent en la percepció que tenen els alumnes sobre la manera com aprenen a utilitzar Internet. En aquesta primera etapa, des del seu punt de vista, l'escola (37%) adquiriria major protagonisme en aquest procés de formació, però també la família (28,6%), amb l'ajut dels pares i mares (15,4%) i també dels germans (13,2%).

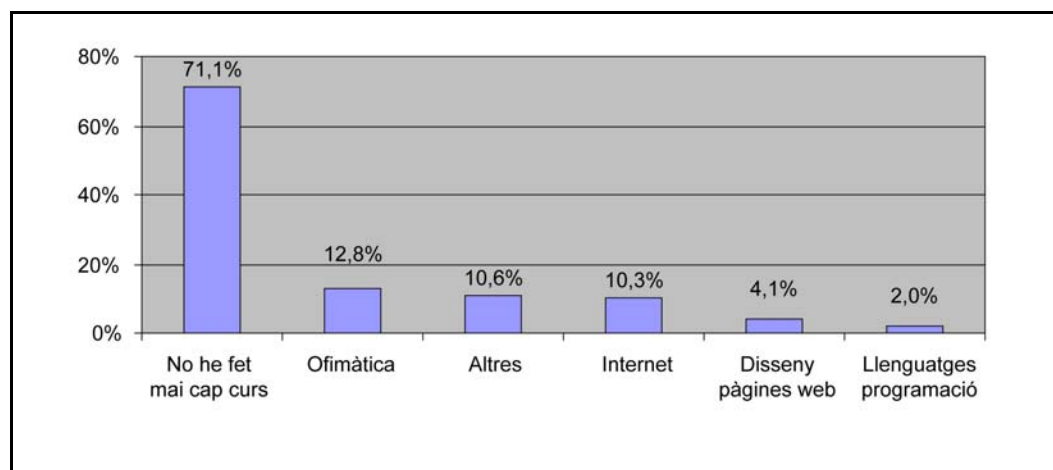
Taula 72. Origen de la formació dels alumnes en ús d'Internet, per etapes.

	Total	Primària	ESO	Batx.	CF
Sol	30,6	12,7	42,2	52,2	35,4
A l'escola	23,5	37,0	12,6	10,0	19,9
Amb amics	18,2	7,8	26,6	25,6	28
Amb germans	11,0	13,2	9,9	8,6	8,9
Amb els pares i mares	9,5	15,4	5,9	3,9	2,8
Acadèmia	4,9	5,9	4,6	3,0	5,0
No sé fer-ne ús	4,4	7,0	2,7	1,7	2,2
Altres	3,7	5,2	2,6	1,9	3,9

La formació autodidacta i l'aprenentatge fora de l'escola amb amics, que ocupen els primers llocs entre les possibilitats de formació apuntades pels alumnes de la resta d'etapes a secundària, a primària tenen un paper molt menys important (formació autodidacta, fora de l'escola, 12,7%; amb amics, fora de l'escola, 7,8%). Tot plegat, possiblement, es pot relacionar amb l'edat i autonomia dels estudiants, però també podria apuntar un canvi de tendència que es començaria a percebre en les primeres etapes del sistema educatiu.

En darrer terme, també és a l'educació primària on s'observa una major tendència (5,9%) a buscar formació per a l'ús d'Internet en acadèmies d'informàtica. Això contrasta amb la dinàmica de la majoria d'alumnes que, en el 71% dels casos, diuen que no han fet mai cap curs d'informàtica o Internet fora de l'escola.

Figura 28. Formació en Informàtica o Internet

D'entre els que sí que han buscat aquesta formació externa, solament alguns (10,3%) han seguit cursos sobre Internet. En aquesta opció destaquen significativament els alumnes de primària, que han buscat aquesta opció amb més freqüència (12,9%) que els alumnes d'altres etapes. La qual cosa subratllaria de nou la tendència que apuntàvem anteriorment.

Taula 73. Alumnes que han fet formació sobre Internet fora de l'escola, per etapes

	Total	Primària	ESO	Batx.	CF
No he fet mai cap curs	71,1	69,6	73,3	72,3	68,5
Ofimàtica	12,8	10,7	12,9	15,2	18,6
Altres	10,6	11,4	9,4	10,8	10,5
Internet	10,3	12,9	8,4	6,5	11,4
Disseny de pàgines web	4,1	2,8	5,2	4,9	5,7
Llenguatges de programació	2,0	0,9	2,7	2,9	2,8

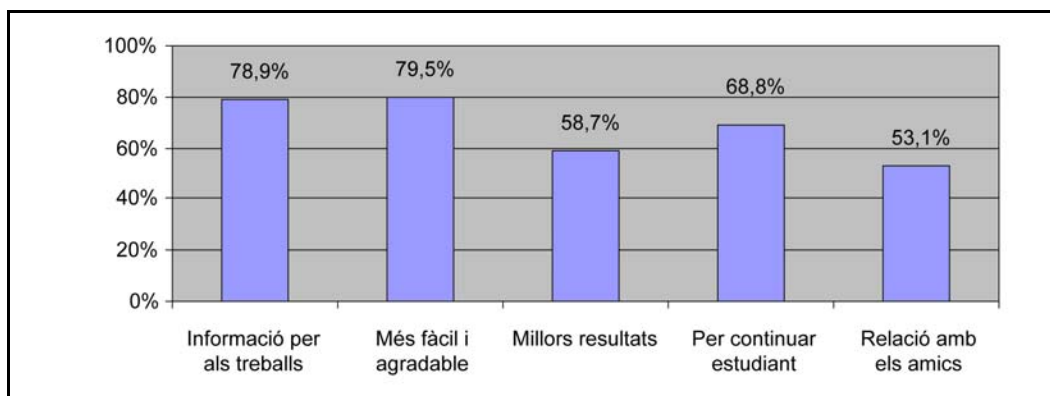
6.4. Percepció sobre Internet i el seu ús en educació

Aquest estudi pretén conèixer també quina percepció tenen els alumnes del fenomen Internet, de quina manera creuen que conflueix amb els seus interessos, en quina mesura consideren que els és útil, quina incidència li atribueixen en la seva activitat present i futura, quin paper li atorguen en les relacions socials. Comprendre la naturalesa d'aquesta percepció probablement ens pot ajudar a interpretar la manera com els alumnes s'apropen a Internet i l'ús que en fan, en darrer terme.

En una primera aproximació a aquesta qüestió, el primer que es posa de manifest és que, majoritàriament, els alumnes tenen una percepció positiva d'Internet. El 70,3% troben que l'ús de la xarxa els reporta més avantatges que no pas inconvenients i, en aquest sentit, consideren positivament les qüestions que es vinculen al seu ús. Cal fer notar que, en aquest aspecte, no hi ha diferències importants entre el punt de vista dels alumnes amb rendiment acadèmic diferent.

Una gran majoria d'alumnes (92,4%) diuen que Internet es troba entre els seus interessos. La utilitat que atribueixen a la xarxa probablement justificaria aquest interès: més de tres quartes parts dels alumnes (78,9%) consideren que a Internet hi poden trobar tota la informació que els cal per als treballs de classe. En conseqüència, també són majoria (58,7%) els que consideren que fer-ne ús és una bona manera per a poder obtenir millors resultats. D'altra banda, en general (82,4%) els alumnes no consideren complicat trobar-hi la informació que els cal. De fet diuen (79,5%) que treballar fent servir Internet els resulta més fàcil i agradable.

Figura 29. Percepció dels alumnes sobre el paper d'Internet en aspectes concrets

Així doncs, el coneixement d'Internet es considera majoritàriament (68,8%) com a imprescindible per a continuar treballant i, en el futur, per disposar d'oportunitats d'inserció professional. En aquest sentit, més de la meitat dels alumnes (53,1%) li atorguen una gran importància per a la pròpia educació.

Així mateix, a banda d'instrument de treball, Internet també és valorada per un gran nombre d'alumnes (53,1%) per les possibilitats que ofereix com a eina de relació amb els amics i com a mitjà per a poder fer-ne de nous.

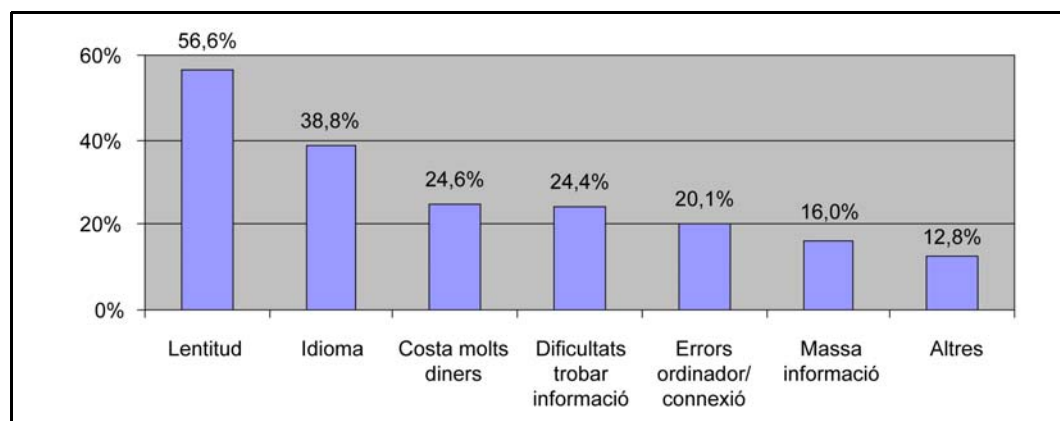
Davant d'aquesta percepció positiva dels alumnes, cal fer notar com, en contrast, també són majoria (71,1%) els qui diuen que els pares i mares no els animen a fer ús de la xarxa. De fet, en aquest sentit, el 62,8% dels alumnes consideren que Internet no és un tema considerat com important pels mateixos pares i mares. D'aquesta manera, es posa de manifest un tret destacat en la penetració social de la xarxa i s'identifiquen algunes de les dificultats amb què ensopega en la seva incursió en l'àmbit educatiu.

En aquesta primera aproximació a la percepció dels alumnes sobre Internet, cal fer notar de nou les diferències que es produeixen en funció del sexe. Tot i que la representació d'Internet que fan les noies també és majoritàriament positiva (66,7%), en general ho és menys que en el cas dels nois (74,1%), la qual cosa marca de nou un cert distanciament de la xarxa o prevenció en el seu ús, per al cas de les alumnes.

En darrer terme, no podem passar per alt que, tot i que la representació que en fan és positiva, els alumnes també identifiquen alguns obstacles que, des del seu punt de vista, els dificulten l'accés a la xarxa. De fet, solament en un 11,6% dels casos afirmen que no tenen cap problema a l'hora de fer-ne ús.

Entre els obstacles que troben, situen en primer lloc (56,6%) la lentitud en la navegació que apunta necessitats constants d'actualització en el mateix maquinari, però també de millora en les condicions de la xarxa. En aquest mateix sentit, un 20,1% dels alumnes diuen que amb freqüència es troben amb problemes amb l'ordinador o la connexió. Així, associada a les dificultats anteriors, un bon nombre d'estudiants (24,6%) també plantegen el cost econòmic com a obstacle.

Figura 30. Obstacles a l'hora d'utilitzar Internet

En segon terme (38,8%), també s'apunten les dificultats amb l'idioma. Un nombre molt important de pàgines WEB dona la informació en anglès, la qual cosa subratlla novament aquest punt crític en la formació dels alumnes. El domini de la llengua es planteja com un condicionant per a poder treure partit de les possibilitats que ofereix la xarxa. A més, el percentatge d'alumnat que diu que té dificultats de navegació per aquesta causa és considerable.

Finalment els problemes també es vinculan a les necessitats a l'hora de trobar informació. El 24,4% dels alumnes diuen que no els és fàcil trobar allò que busquen a la xarxa i el 16% es queixen de l'excés d'informació. La qual cosa apunta a les noves necessitats que es plantegen als alumnes en la societat actual, vinculades al tractament i elaboració de la informació.